

บทที่ 2

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 ครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามลำดับดังนี้

- 2.1. สภาพการบริหารสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1
- 2.2. การบริหารงานวิชาการ
 - 2.2.1 ความหมายของการบริหารงานวิชาการ
 - 2.2.2 ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ
- 2.3. การบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานวิชาการ
- 2.4. ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย
- 2.5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 2.5.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 2.5.2 งานวิจัยต่างประเทศ
- 2.6. สรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1 สภาพการบริหารสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 เป็นหน่วยงานที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่ดำเนินงานให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของ คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ตามมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และมาตรา 37 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 โดยมี หน้าที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาและการบริหารการศึกษาในเขต อำเภอเมืองชลบุรี อำเภอบ้านบึง และอำเภอหนองใหญ่ มีจำนวนสถานศึกษาที่เดิมสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จำนวน 86 แห่ง สังกัดกรมสามัญศึกษา จำนวน 12 แห่ง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1, 2548, หน้า 1) มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

- 1) จัดทำนโยบาย แผนพัฒนาและมาตรฐานการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบาย มาตรฐานการศึกษา แผนการศึกษา แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของท้องถิ่น
- 2) วิเคราะห์การจัดตั้งงบประมาณเงินอุดหนุนทั่วไปของสถานศึกษา และหน่วยงานในเขตพื้นที่การศึกษาและแจ้งจัดสรรงบประมาณที่ได้รับให้หน่วยงานข้างต้นรับทราบและกำกับตรวจสอบ ติดตาม การใช้จ่ายงบประมาณของหน่วยงานดังกล่าว
- 3) ประสาน ส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
- 4) กำกับ ดูแล ติดตาม และประเมินผลสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษา
- 5) ศึกษา วิเคราะห์ วิจัยและรวบรวมข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
- 6) ประสานงานระดมทรัพยากรต่าง ๆ รวมทั้งทรัพยากรบุคคล เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการจัดการและพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
- 7) จัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษาและประเมินผลสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
- 8) ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน การจัดการศึกษาสถานศึกษาของเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งบุคคล องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดรูปแบบที่หลากหลายในเขตพื้นที่การศึกษา
- 9) ดำเนินการและประสานงาน ส่งเสริม สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
- 10) ประสาน ส่งเสริมการดำเนินงานของคณะอนุกรรมการ และคณะทำงาน ด้านการศึกษา
- 11) ประสานการปฏิบัติราชการทั่วไปกับองค์กร หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในฐานะสำนักงานผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการในเขตพื้นที่การศึกษา
- 12) ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจการภายในเขตพื้นที่การศึกษาที่มีได้ระบุให้เป็นหน้าที่ของผู้ใดโดยเฉพาะ หรือปฏิบัติงานอื่นตามที่มอบหมาย

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้มีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 175 เขต ในเบื้องต้น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการออกกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์การแบ่งส่วนราชการภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 8 และมาตรา 34 วรรคสี่ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2546 กำหนด

โครงสร้างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีส่วนราชการ 6 กลุ่มกับ 1 หน่วย ดังนี้ กลุ่มอำนวยการ กลุ่มบริหารงานบุคคล กลุ่มนโยบายและแผน กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา กลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา กลุ่มส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา และหน่วยตรวจสอบ ภายใน

การบริหารและจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 ดำเนินการบริหารจัดการตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดโครงสร้างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประกอบด้วย 6 กลุ่ม กับ 1 หน่วย ดังนี้

1. กลุ่มอำนวยการ
2. กลุ่มบริหารงานบุคคล
3. กลุ่มนโยบายและแผน
4. กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา
5. กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา
6. กลุ่มส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา

และ เพิ่มงานของหน่วยตรวจสอบภายใน ซึ่งเป็นภารกิจที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต้องปฏิบัติ สรุปได้ว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 ได้ดำเนินการบริหารงานตามกฎกระทรวงศึกษาธิการ และในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกศึกษาเฉพาะสถานศึกษาของรัฐซึ่งเดิมสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชลบุรี จำนวน 86 โรงเรียน ตามกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางเครจซี่และมอร์แกน(Krejcie & Morgan, 1970, p 608) นำกลุ่มตัวอย่างไปเทียบบัญชีรายชื่อโดยแยกตามขนาดสถานศึกษา จากนั้นดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ทั้งนี้เพราะ สถานศึกษาในสังกัดนี้เป็นสถานศึกษาซึ่งต้องปรับตัวอย่างมากในการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2)พ.ศ.2545 และต้องปฏิบัติตามนโยบายทุกประการ ส่วนสถานศึกษาสังกัด กรมสามัญศึกษาส่วนใหญ่เป็นสถานศึกษาที่มีขนาดใหญ่มีบุคลากรมากเพียงพอต่อการปฏิบัติงาน อีกทั้งการรับผิดชอบงานตรงกับความรู้ความสามารถ สำหรับสถานศึกษาสังกัดเอกชนจะมีอิสระเกี่ยวกับการบริหารงานต่าง ๆ

2.2 การบริหารงานวิชาการ

2.2.1 ความหมายของการบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการ เป็นหัวใจสำคัญของการบริหารงานในสถานศึกษา และเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา งานอื่น ๆ จะช่วยสนับสนุนส่งเสริมให้งานวิชาการประสบความสำเร็จอย่างมีคุณภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนงานวิชาการในสถานศึกษา ฉะนั้นผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความเข้าใจในเนื้อหาสาระของงานอย่างดีที่สุด จึงจะสามารถดำเนินงานได้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

กัญญา สาทร (2526, หน้า 624) สมเดช สีแสง (2539, หน้า 104) และปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2536, หน้า 16) ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการไว้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน นักเรียนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพมากที่สุด

กิติมา ปริศิฉิลก (2532, หน้า 47) ได้เสนอความหมายของการบริหารงานวิชาการว่า หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาหรือโรงเรียนเกี่ยวกับการพัฒนา ปรับปรุง การเรียน การสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพที่สุด เพราะหน้าที่ของสถานศึกษาหรือโรงเรียนทุกแห่ง คือ การให้ความรู้ในด้านวิชาการแก่ผู้เรียน มีผู้บริหารหรือครูใหญ่เป็น ผู้นำทางวิชาการมีการทำงานร่วมกับครูให้คำแนะนำและประสานงานให้ทุกคนทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547, หน้า 163) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดผลตามเป้าหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

ลีและแวนฮอร์น (Lee & Vanhorn, 1983, p 6 อ้างถึงใน สามารถ รักษาศิลป์, 2534, หน้า 26) ให้ความหมายว่า การบริหารงานวิชาการ เป็นกระบวนการวางแผนด้านต่าง ๆ โดยการหาวิธีการบริหารเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการบริหารสถาบัน

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษา เพื่อปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอนให้บรรลุจุดมุ่งหมายและให้ได้ผลดี มีประสิทธิภาพที่สุด

2.2.2 ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของสถานศึกษาหรือโรงเรียนจะดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับการบริหารงานวิชาการทั้งสิ้น โดยที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้ ความสามารถและเข้าใจในเรื่อง ของการบริหารการศึกษา เข้าใจจุดมุ่งหมายของหน่วยงาน และเข้าใจหลักการบริหารงาน

วิชาการเป็นอย่างดี (กิตติมา ปรีดีดิลก, 2532, หน้า 48) และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534, หน้า 9-10) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของงานวิชาการไว้ว่า งานวิชาการเป็นงานสำคัญที่สุดเป็นอันดับหนึ่งใน 6 งาน ที่สถานศึกษาระดับประถมศึกษาต้องดำเนินการ นอกจากนั้น ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2536, หน้า 16) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการเป็นงานที่สำคัญที่สุดสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากการบริหารงานวิชาการ เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษา โดยเฉพาะเกี่ยวกับการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักของสถานศึกษา และเป็นเครื่องชี้ความสำเร็จ และความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษา อุทัย บุญประเสริฐ (2539, หน้า 5) กล่าวว่า งานวิชาการ มีความสำคัญคือ เป็นงานหลักที่เป็นหัวใจของสถานศึกษา มีหลักสูตรเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดของงานวิชาการ ใช้กำกับกระบวนการผลิตและกำกับการจัดระบบงานในส่วนต่าง ๆ ของสถานศึกษา ให้ตอบสนองและสนับสนุนการทำงาน of สถานศึกษาให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพให้ได้คนที่เป็นคนที่มีสมรรถนะ งานวิชาการจึงกลายเป็นงานศูนย์กลางของสถานศึกษา ครอบคลุมสถานศึกษาทั้งระบบ และรัตนศักดิ์ มณีรัตน์ (2540, หน้า 22) ได้กล่าวว่า งานวิชาการเป็นงานหลักที่สำคัญในการบริหารงานในสถานศึกษา เพราะผลที่เกิดขึ้นจากงานวิชาการส่งผลต่อตัวนักเรียน โดยตรง ส่วนงานด้านอื่น ๆ นั้นเป็นงานที่มาสสนับสนุนให้งานด้านวิชาการมีประสิทธิภาพสูงขึ้น และสอดคล้องกับแนวความคิดของ มิลเลอร์ (Miller, 1965, p 175) ได้กล่าวไว้ว่า งานวิชาการเป็นหัวใจของสถานศึกษา

จากแนวความคิดดังกล่าวจึงสรุปได้ว่า การบริหารงานในสถานศึกษานั้น จะต้องให้ความสำคัญต่อการบริหารงานวิชาการเป็นอันดับแรก ต้องสนใจและเข้าใจลึกซึ้ง โดยมุ่งประโยชน์ เพื่อให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547, หน้า 163 - 174) ได้กำหนดกิจกรรมหลักที่สำคัญของการบริหารงานวิชาการ ไว้ 6 ด้าน ดังนี้ 1) หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร 2) การวิจัยในชั้นเรียน 3) การจัดการเรียนการสอน 4) การนิเทศภายใน 5) การวัดผลประเมินผลการศึกษา 6) การประกันคุณภาพการศึกษา

1. หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร

ปัจจุบันได้มีการประกาศใช้หลักสูตรใหม่ที่เรียกว่า “หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544” เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2544 ซึ่งเป็นหลักสูตรแกนกลาง เพื่อให้สถานศึกษาจัดทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนั้น กิจกรรมที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องดำเนินการในเรื่องที่เกี่ยวกับหลักสูตร และการบริหารหลักสูตร (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547, หน้า 163 – 174) ได้แก่

1.1. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

1.1.1 หลักการ

- 1) เป็นการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มุ่งเน้นความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล
- 2) เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนจะได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาค และเท่าเทียมกัน โดยสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
- 3) ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด สามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ
- 4) เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระเวลา และการจัดการเรียนรู้
- 5) เป็นหลักสูตรที่จัดการศึกษาได้ทุกรูปแบบ ครอบคลุมเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนและประสบการณ์

1.1.2 จุดหมาย หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เป็นคนดี มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ

1.1.3 โครงสร้าง หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จัดโครงสร้างของหลักสูตรออกเป็น 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และ 1 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน แบ่งเป็น 4 ช่วงชั้น ได้แก่ ช่วงชั้นที่ 1 (ประถมศึกษาปีที่ 1-3) ช่วงชั้นที่ 2 (ประถมศึกษาปีที่ 4-6) ช่วงชั้นที่ 3 (มัธยมศึกษาปีที่ 1-3) และช่วงชั้นที่ 4 (มัธยมศึกษาปีที่ 4-6)

1.1.4 การจัดหลักสูตร หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลักสูตรที่กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ ในการพัฒนาผู้เรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สำหรับผู้เรียนทุกคนทุกกลุ่มเป้าหมายสามารถปรับใช้ได้กับการจัดการศึกษาทุกระบบ ทั้งในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย การจัดการศึกษาปฐมวัยกำหนดให้มีหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยเป็นการเฉพาะ เพื่อเป็นการสร้างเสริมพัฒนาการและเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมในการเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสถานศึกษาต้องนำโครงสร้างของหลักสูตรไปจัดทำเป็นหลักสูตรสถานศึกษา โดยคำนึงสภาพปัญหา ความพร้อม เอกสาร ภูมิปัญญาท้องถิ่น และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทั้งนี้ สถานศึกษาต้องทำรายวิชาในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ให้ครบถ้วนตามมาตรฐานที่กำหนด

1.1.5 การจัดเวลา ให้สถานศึกษาจัดเวลาเรียนให้ยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมในแต่ละชั้นปี ทั้งการจัดเวลาเรียนในสาระการเรียนรู้ และรายวิชาที่สถานศึกษาจัดทำเพิ่มเติม รวมทั้งต้องจัดให้มีเวลาสำหรับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกภาคเรียนตามความเหมาะสม

1.1.6 การจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ การจัดการศึกษาเหล่านี้สามารถปรับใช้มาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ตามความเหมาะสมทั้งนี้ หลักเกณฑ์และวิธีการให้เป็นที่ไปตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

1.1.7 สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ กำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเกณฑ์ในการกำหนดคุณภาพของผู้เรียน เมื่อเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐานในส่วนที่เป็นพื้นฐาน ในการดำรงชีวิตให้มีคุณภาพ และมาตรฐานการเรียนรู้ตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน สถานศึกษา สามารถเพิ่มเติมได้

1.1.8 การจัดการเรียนรู้ ยึดแนวทางในการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่2)พ.ศ.2545 มาตรา 22 ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด การเรียนในแต่ละสาระการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้น ควรใช้รูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย เน้นการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง เรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้ร่วมกัน เรียนรู้จากธรรมชาติ เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และการเรียนรู้แบบบูรณาการ ซึ่งมีอยู่หลายลักษณะ ได้แก่ การบูรณาการแบบผู้สอนคนเดียว แบบคู่ขนาน แบบสหวิทยาการ และแบบโครงการ

1.1.9 สื่อการเรียนรู้ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรสถานศึกษา ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้สื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้ ทุกรูปแบบ รวมทั้งเครือข่ายการเรียนรู้ เน้นสื่อที่ผู้เรียน และผู้สอนค้นคว้าด้วยตนเอง จัดทำและพัฒนาได้เอง อีกทั้งสามารถยืมได้จาก ศูนย์สื่อ หรือห้องสมุดของสถานศึกษา ลักษณะสื่อที่ใช้ควรมีความหลากหลาย ซึ่งช่วยสำหรับการเรียนรู้ และกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการแสวงหาความรู้

1.1.10 การวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ เป็นกระบวนการสำคัญที่มุ่งหาคำตอบว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าทั้งด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ ซึ่งเป็นผลเนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือไม่เพียงใด สถานศึกษาจะต้องจัดทำหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการวัดผลและประเมินผลการเรียนของสถานศึกษา โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้บุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายถือปฏิบัติร่วมกันและเป็นมาตรฐานเดียวกัน การวัดผลและประเมินผลทั้งระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติจำเป็นต้องใช้วิธีการที่หลากหลาย เน้นการปฏิบัติจริงให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยประเมินความประพฤติ พฤติกรรม การเรียนการร่วมกิจกรรมและผลงานจากโครงการหรือเพิ่มสะสมผลงาน การประเมินผล มี 2 ระดับ คือ

1) การประเมินผลระดับสถานศึกษา เน้นการประเมินเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าการเรียนรู้ เป็นรายชั้นปีและช่วงชั้น สถานศึกษานำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน และคุณภาพของผู้เรียน ให้เป็นตามมาตรฐานการเรียนรู้ รวมทั้งนำผลการประเมินรายช่วงชั้นไปพิจารณาตัดสินการเลื่อนช่วงชั้น กรณีผู้เรียนไม่ผ่านมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระต่าง ๆ สถานศึกษาต้องจัดให้มีการเรียนการสอนซ่อมเสริม และจัดให้มีการประเมินผลการเรียนรู้ด้วย

2) การประเมินผลระดับชาติ สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่เรียนในปีสุดท้ายของแต่ละช่วงชั้น เข้ารับการประเมินคุณภาพระดับชาติ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สำคัญ ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคม ศาสนาและวัฒนธรรม ภาษาอังกฤษ และกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ตามที่กระทรวงกำหนด ข้อมูลที่ได้จากการประเมินจะนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนและคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่ง

1.1.11 เกณฑ์การผ่านช่วงชั้นและการจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ใช้เวลาประมาณ 12 ปี ผู้เรียนสามารถจบการศึกษาได้ 2 ช่วง คือ

1) การจบหลักสูตรการศึกษาภาคบังคับ ผู้เรียนต้องผ่านการศึกษาแต่ละช่วงชั้นตามมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 1, 2 และ 3

2) การจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้เรียนต้องผ่านการศึกษาแต่ละช่วงชั้นตามมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 1, 2, 3 และ 4 การจบหลักสูตรการศึกษาภาคบังคับและการจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้เรียนจะต้องผ่านการประเมินดังต่อไปนี้

(1) ผู้เรียนต้องเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม และได้รับการตัดสินผลการเรียนให้ได้ตามเกณฑ์สถานศึกษากำหนด หรือจะต้องได้หน่วยกิต ตามหลักสูตรที่สถานศึกษากำหนด และได้รับการตัดสินผลการเรียนตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

(2) ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ เขียน ให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

(3) ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

(4) ผู้เรียนต้องเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและผ่านการประเมินตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

ในการจัดทำเอกสารหลักฐานการประเมินผลการเรียน กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้มีเอกสารหลักฐานประเมินผลการเรียนที่ใช้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังต่อไปนี้คือ

ตาราง 1 ตารางสรุปเอกสารหลักฐานประเมินผลการเรียน

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน	จุดประสงค์	หลักสูตรเดิม	ลักษณะการจัดทำและการใช้
ระเบียบแสดงผลการเรียน (Transcript) (ปพ.1)	- หลักฐานแสดงผลการเรียน จบช่วงชั้น - หลักฐานแสดงผลการเรียน จบหลักสูตรการศึกษาภาคบังคับ - หลักฐานแดงผลการเรียนจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน	ป. 04 (ประถม) ป. 05 (ประถม) รบ. 1 - ต (มัธยม) รบ. 1 - ป (มัธยม)	ฉบับจริง - เก็บที่สถานศึกษา คู่มือ - มอบให้ผู้ใช้เป็นผู้เรียนใช้เป็นหลักฐานสำหรับแสดงผลการเรียนและวุฒิ การศึกษา
หลักฐานแสดงวุฒิการศึกษา (ใบประกาศนียบัตร) (ปพ. 2)	- หลักฐานแสดงการจบหลักสูตรของนักเรียนเป็นรายบุคคล - หลักสูตรภาคบังคับ (ม. 3) - หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน - หลักสูตร ปวช. ฯลฯ	ใบประกาศนียบัตร ทุกหลักสูตร	มอบให้นักเรียนใช้เป็นหลักฐานแสดงวุฒิการศึกษา
แบบรายงานผู้สำเร็จการศึกษา (ปพ. 3)	- หลักฐานแสดงผลการตัดสินและอนุมัติให้ผู้เรียนจบหลักสูตร - หลักสูตรการศึกษาภาคบังคับ - หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน	ป. 02 (ประถม) รบ. 2 - ต (มัธยม) รบ. 0 - ป (มัธยม)	จัดทำ 3 ชุด เก็บรักษาที่ - สถานศึกษา - เขตพื้นที่การศึกษา - หน่วยงานระดับกระทรวงเพื่อเป็นหลักฐานสำหรับ

ตาราง 1 (ต่อ) ตารางสรุปเอกสารหลักฐานประเมินผลการเรียน

หลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน	จุดประสงค์	หลักสูตรเดิม	ลักษณะการจัดทำ และการใช้
			การตรวจสอบ รับรองการจบ หลักสูตรของ ผู้เรียน
แบบแสดงผลการ พัฒนาคุณลักษณะอัน พึงประสงค์(ปพ. 4)	- หลักสูตรแสดงผล การประเมินคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ของผู้เรียน รายบุคคล		- มอบให้ผู้เรียนใช้ เป็นหลักฐาน สำหรับนำไปแสดง เพื่อการรับรองผล การเรียน
แบบบันทึกผลการ พัฒนาคุณภาพผู้เรียน (ปพ.5)	หลักฐานบันทึกเวลาเรียน ข้อมูลผลการวัดและ ประเมินผลการเรียน และ ข้อมูลการพัฒนาคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ของผู้เรียนแต่ ละคนที่เรียนในห้องหรือกลุ่ม เดียวกัน	ป.02	สถานศึกษาเก็บไว้ เป็นหลักฐานที่ สถานศึกษา
แบบรายงานผลการ พัฒนาคุณภาพผู้เรียน รายบุคคล (ปพ.6)	เป็นเอกสารสำหรับบันทึก ข้อมูลเกี่ยวกับผลการเรียน พัฒนาการในด้านต่าง ๆ และ ข้อมูลอื่น ๆ ของผู้เรียน ทั้งที่ สถานศึกษาและที่บ้าน เพื่อใช้ สำหรับสื่อสารระหว่าง สถานศึกษากับผู้ปกครองของ ผู้เรียน ให้รับทราบและเกิด ความเข้าใจในตัวผู้เรียนร่วมกัน	ป 01	สถานศึกษาจัดทำ และรายงานให้ ผู้ปกครองทราบ เมื่อสิ้นปีการศึกษา ส่งให้ผู้ปกครอง เก็บรักษาไว้

ตาราง 1 (ต่อ) ตารางสรุปเอกสารหลักฐานประเมินผลการเรียน

หลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน	จุดประสงค์	หลักสูตรเดิม	ลักษณะการจัดทำ และการใช้
ใบรับรองผลการศึกษา (ปพ. 7)	- หลักฐานแสดงสถานภาพทาง การศึกษาของผู้เรียนเป็นการ ชั่วคราว	รบ. 4-ค (มัธยม) รบ. 4-ป (มัธยม)	ให้ผู้เรียนเพื่อใช้ เป็นหลักฐาน การเรียนชั่วคราว แสดงต่อหน่วยงาน ที่ต้องการให้ สถานศึกษารับรอง ผลการเรียนผู้เรียน
เอกสารระเบียบสะสม (ปพ. 8)	หลักฐานแสดงข้อมูลพัฒนา ด้านต่าง ๆ ของนักเรียนที่ บันทึก ใช้ต่อเนื่องกันตลอด หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน - ผลการเรียน - พัฒนาการด้านต่าง ๆ	ระเบียบสะสม ป. 06 (ประถม) รบ. 6-ป (มัธยม) รบ. 6- ค (มัธยม)	- ครูแนะแนว/ ผู้ปกครอง/นักเรียน ใช้เป็นข้อมูล ร่วมกันในการ พัฒนาคุณภาพของ นักเรียน - สถานศึกษาเก็บ รักษาเพื่อเป็น ข้อมูลอ้างอิง
สมุดบันทึกผลการ เรียนรู้ (ปพ. 9)	- แสดงโครงสร้างหลักสูตรแต่ ละช่วงชั้นของสถานศึกษาว่ามี จำนวนรายวิชาพื้นฐานและ รายวิชาเพิ่มเติมอะไรบ้าง - แสดงผลละเอียดของแต่ละ รายวิชาว่ามีผลการเรียนรู้ที่ คาดหวัง สาระการเรียนรู้และ คำอธิบายรายวิชาอย่างไร - บันทึกผลการเรียนของผู้เรียน ในรายวิชาที่เรียนแล้ว	-	- สถานศึกษา ออกแบบจัดทำ แบบพิมพ์ของ เอกสาร - ครูผู้สอนบันทึก ผลการเรียนของ ผู้เรียน

ตาราง 1 (ต่อ) ตารางสรุปเอกสารหลักฐานประเมินผลการเรียน

หลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน	จุดประสงค์	หลักสูตรเดิม	ลักษณะการจัดทำ และการใช้
	- สื่อสารรายงานผลการเรียน - ใช้เป็นข้อมูลในการเทียบโอน ผลการเรียน		- ให้ผู้เรียนที่ย้าย สถานศึกษานำไป แสดงต่อ สถานศึกษาใหม่ เพื่อเทียบโอนผล การเรียน - ผู้เรียนเก็บรักษา ไว้เป็นหลักฐาน การเรียนของ ตนเองควบคู่กับ ปพ. 1

(ที่มา : กรมวิชาการ สำนักงานทดสอบทางการศึกษา, 2545, หน้า 50-51)

1.2 การจัดการหลักสูตรสถานศึกษา

1.2.1 หลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาเป็นแหล่งของการแสวงหาความรู้ จึงต้องมีหลักสูตรของตนเอง คือ หลักสูตรสถานศึกษาประกอบด้วย การเรียนรู้ทั้งมวลและประสบการณ์อื่น ๆ ที่สถานศึกษาวางแผนเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยจะต้องจัดทำสาระการเรียนรู้ทั้งรายวิชาที่เป็นพื้นฐานและรายวิชาที่ต้องการเรียนเพิ่มเติมเป็นรายปีหรือรายภาค จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกภาคเรียน และกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ จากมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

จุดมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาจะต้องทำงานร่วมกับครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น วัด หน่วยงานและสถานศึกษาอื่นทั้งภาครัฐและเอกชนในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสองประการ ซึ่งจุดมุ่งหมายทั้งสองประการนี้เป็นแนวทางที่สำคัญที่สถานศึกษาต้องพัฒนาหลักสูตรภายในบริบทและแนวทางนั้น ๆ ดังนี้

1) การพัฒนาให้เด็กเกิดความสุขและความเพลิดเพลินในการเรียนรู้ ควรให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้ที่สำคัญ ๆ ในการอ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น ได้ข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยีสื่อสาร ส่งเสริมจิตใจที่อยากรู้อยากเห็น และมีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล

2) ส่งเสริมการพัฒนาด้านจิตวิญญาณ จริยธรรม สังคม และวัฒนธรรม หลักสูตรสถานศึกษาควรสร้างให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเป็นผู้บริโภคที่ตัดสินใจแบบมีข้อมูลเป็นอิสระและเข้าใจในความรับผิดชอบ

1.2.2 การสร้างหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาควรดำเนินการจัดทำหลักสูตรดังนี้

1) กำหนดวิสัยทัศน์ ในการสร้างหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาต้องมีวิสัยทัศน์ซึ่งทำได้โดยอาศัยความร่วมมือของชุมชน พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ ผู้เรียน ภาคธุรกิจ ภาครัฐในชุมชน ร่วมกันกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แสดงความประสงค์อันสูงส่งหรือวิสัยทัศน์ที่ปรารถนา ให้สถานศึกษาเป็นสถาบันพัฒนาผู้เรียนที่มีพันธกิจหรือภาระหน้าที่ร่วมกัน ในการกำหนดงานที่สำคัญ ๆ ของสถานศึกษาพร้อมด้วย เป้าหมาย มาตรฐาน แผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการและการติดตามผล ตลอดจนทำรายงานแจ้งสาธารณชนและส่งผลย้อนกลับให้สถานศึกษาเพื่อการปฏิบัติงานที่เหมาะสมตามหลักสูตรของสถานศึกษาและมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาของชาติที่กำหนดได้

2) การจัดหลักสูตรสถานศึกษา จากวิสัยทัศน์ เป้าหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ที่สถานศึกษาได้กำหนดไว้ สถานศึกษาจะต้องจัดทำสาระการเรียนรู้ช่วงชั้นให้เป็นรายปีหรือรายภาค พร้อมกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังไว้ให้ชัดเจน เพื่อให้ครูทุกคน คือ ครูผู้สอนและครูสนับสนุน ได้นำไปออกแบบการเรียนการสอน การบูรณาการโครงการร่วม เวลาเรียน การมอบหมายงาน/โครงการ เพิ่มผลงานหรือการบ้าน ที่มีการวางแผนร่วมกันทั้งสถานศึกษา เป็นหลักสูตรสถานศึกษาที่ครอบคลุมภาระงาน การจัดการศึกษาทุกด้านของสถานศึกษา

1.2.3 การกำหนดสาระการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค สถานศึกษานำมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นของกลุ่มสาระต่าง ๆ จากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาวิเคราะห์ และกำหนดสาระการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังเป็นรายปีหรือรายภาค ทั้งนี้ต้องพยายามกำหนดให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ตามเป้าหมายและวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาด้วย พิจารณากำหนดวิธีการจัดการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลพร้อมทั้งการพิจารณาภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น และสามารถกำหนดในลักษณะผสมผสานบูรณาการ จัดเป็นชุดการเรียนรู้แบบยึดหัวข้อเรื่องหรือจัดเป็นโครงการได้

1.2.4 การออกแบบการเรียนการสอน จากสาระการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่

คาดหวังรายปีหรือรายภาค สถานศึกษาต้องมอบหมายให้ผู้สอนทุกคนออกแบบการเรียนการสอน โดยคาดหวังว่าผู้เรียนควรจะสามารถทำอะไรได้ เช่น ช่วงชั้นที่ 1 ซึ่งมีชั้นประถมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 นั้น ผู้เรียนจะเรียนรู้สาระเรื่องที่กำหนดได้ในระดับใด เป็นต้น

1.2.5 การกำหนดเวลาเรียนและจำนวนหน่วยกิต ในการจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปีนั้น สถานศึกษาต้องตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะในด้านการอ่าน การเขียน การคิดเลข การวิเคราะห์ และ การใช้คอมพิวเตอร์ ด้านวิธีการสอนที่ยึดหัวข้อเรื่องจากกลุ่มสาระต่าง ๆ เข้ากับ หัวข้อเรื่องที่เรียนอย่างสมดุล ควรกำหนดจำนวนเวลาการเรียนสำหรับสาระการเรียนรู้รายปีดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3) และช่วงชั้นที่ 2 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6)

ควรกำหนดจำนวนเวลาสำหรับการเรียนตามสาระ การเรียนรู้รายปี ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับ ความจำเป็นในการสอน เพื่อเน้นทักษะพื้นฐาน เช่น การอ่าน การเขียน การคิดเลข และการคิด วิเคราะห์ โดยเฉพาะช่วงชั้นที่ 1 ต้องจัดให้ผู้เรียน เรียนอย่างสนุกเพลิดเพลินในแต่ละคาบเวลาไม่ ควรใช้เวลายาวเกินความสนใจ สำหรับช่วงที่ 2 ผู้เรียนซึ่งผ่านการเรียนการเล่นเป็นกลุ่มมาแล้ว ในช่วงชั้นนี้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเริ่มทำงานเป็นทีม การสอนตามหัวข้อเรื่อง จึงเป็นเรื่องสำคัญ หัวข้อ เรื่องขนาดใหญ่สามารถจัดทำเป็นหัวข้อย่อย ทำให้ผู้เรียนรับผิดชอบไปศึกษาค้นคว้าตามหัวข้อย่อย เหล่านี้ เป็นการสร้างความรู้ของตนเองและใช้กระบวนการวิจัยควบคู่กับการเรียนตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และนำ ผลงานมาแสดง ทำให้ผู้เรียนทุกคนได้เรียนรู้ผลงานของกันและกันในรูปแบบแฟ้มงานสะสม ผลงาน

การเรียนในช่วงชั้นที่ 3 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3) ซึ่งเป็นช่วงสุดท้ายของการศึกษา ภาคบังคับเป็นการเรียนที่ มุ่งพัฒนาความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน สถานศึกษานอกจากจะทบทวน การเรียนรู้ในกลุ่มสาระต่าง ๆ ที่ได้เรียนรู้ ตามมาตรฐานการเรียนรู้ ช่วงชั้นที่กำหนดไว้แล้วจะต้องจัดการเรียนแบบบูรณาการเป็น โครงการมากขึ้น เป็นการเริ่มทำให้ ผู้เรียนได้เข้าใจการศึกษาสู่โลกของการทำงานตามต้องการของท้องถิ่นและสังคม นวัตกรรมด้าน การสอนและประสบการณ์ ในการทำงานด้านต่าง ๆ

การเรียนในช่วงชั้นที่ 4 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6) ซึ่งเป็นช่วงชั้นสุดท้ายของ การศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาต้องจัดการเรียนรู้ เพื่อเตรียมตัวให้ผู้เรียนมีความพร้อมในด้าน การศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นหรือ การประกอบอาชีพ ดังนั้นสถานศึกษาควรจัดการเรียนการสอน เพื่อมุ่งส่งเสริมความถนัดและความสนใจของผู้เรียนในลักษณะรายวิชาหรือโครงการ

1.2.6 แนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อให้การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ดำเนินไปด้วยดีบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่คาดหวัง จึงกำหนดแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

1) การจัดทำสาระของหลักสูตร

(1) กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค โดยวิเคราะห์จากมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่กำหนดไว้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้มาจัดเป็นผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคที่ระบุถึงความรู้ ความสามารถของผู้เรียน ซึ่งจะเกิดขึ้นหลังจากการเรียนรู้ในแต่ละปีหรือภาคนั้น

(2) กำหนดสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค โดยวิเคราะห์จากผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคที่กำหนดไว้ ให้สอดคล้องกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น รวมทั้งสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นและชุมชน

(3) กำหนดเวลาและหรือจำนวนหน่วยกิต สำหรับสาระการเรียนรู้รายภาคทั้งสาระการเรียนรู้พื้นฐานและสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษากำหนดเพิ่มเติมขึ้นดังนี้ 1) ช่วงชั้นที่ 1 ช่วงชั้นที่ 2 และช่วงชั้นที่ 3 กำหนดสาระการเรียนรู้เป็นรายปี และกำหนดจำนวนเวลาเรียนรู้ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับมาตรฐาน และสาระการเรียนรู้ 2) ช่วงชั้นที่ 4 กำหนดสาระการเรียนรู้เป็นรายภาคและกำหนดจำนวนหน่วยกิตที่เหมาะสมและสอดคล้องกับมาตรฐาน และสาระการเรียนรู้ ในการกำหนดจำนวนหน่วยกิต ของสาระการเรียนรู้รายภาค สำหรับช่วงชั้นที่ 4 ใช้เกณฑ์การพิจารณาที่ใช้เวลาจัดกรเรียนรู้ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิต

(4) จัดทำคำอธิบายรายวิชา โดยนำผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค รวมทั้งเวลาและจำนวนหน่วยกิตที่กำหนดตามข้อ ก, ข, และ ค มาเขียนเป็นคำอธิบายรายวิชา โดยให้ประกอบด้วย ชื่อรายวิชา จำนวนเวลาหรือจำนวนหน่วยกิต มาตรฐานการเรียนรู้แต่ละสาระการเรียนรู้ของรายวิชานั้น ๆ

(5) จัดทำหน่วยการเรียนรู้ โดยการนำเอาสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาคที่กำหนดไว้ไปบูรณาการจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้หน่วยย่อย ๆ เพื่อความสะดวกในการจัดการเรียนรู้และผู้เรียนรู้ในลักษณะองค์รวม หน่วยการเรียนรู้แต่ละหน่วยประกอบด้วย มาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ และจำนวนเวลาสำหรับการจัดการการเรียนรู้ ซึ่งเมื่อเรียนครบทุกหน่วยย่อยแล้ว ผู้เรียนสามารถบรรลุตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคของทุกรายวิชา การจัดการเรียนรู้สำหรับหน่วยการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการปฏิบัติโครงการอย่างน้อย 1 โครงการ

(6) จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยวิเคราะห์จากคำอธิบายรายปีหรือรายภาค และหน่วยการเรียนรู้ที่จัดทำ กำหนดเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนและผู้สอน

2) การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะและความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน โดยคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

(1) จัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเกื้อกูลส่งเสริมการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ของผู้เรียนและชุมชน เช่น การบูรณาการโครงการ องค์กรความรู้จากกลุ่มสาระการเรียนรู้ เป็นต้น

(2) จัดกิจกรรมตามความสนใจ ความถนัดตามธรรมชาติและความต้องการของผู้เรียนและชุมชน เช่น ชมรมทางวิชาการต่าง ๆ เป็นต้น

(3) จัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังและสร้างจิตใต้สำนึกในการทำประโยชน์ต่อสังคม เช่น กิจกรรมลูกเสือเนตรนารี เป็นต้น

(4) จัดกิจกรรมประเภทบริการด้านต่าง ๆ ฝึกการทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม

(5) การประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมอย่างเป็นระบบ โดยให้ถือว่าเป็นเกณฑ์ประเมินผลการผ่านช่วงชั้น

3) การกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สถานศึกษาต้องร่วมกับชุมชน กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ที่สถานศึกษาจะกำหนดเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้น สามารถกำหนดขึ้นได้ตามความต้องการ โดยให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความจำเป็นที่จะต้องมีการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมดังกล่าวให้แก่ผู้เรียนเพิ่มจากที่กำหนดไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ

ในแต่ละภาคเรียนหรือปีการศึกษา ครูผู้สอนต้องจัดให้มีการวัดผลและประเมินผลรวมด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โดยเป็นการประเมินเชิงวินิจัย เพื่อการปรับปรุงพัฒนาและส่งต่อ ทั้งนี้ควรประสานสัมพันธ์กับผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้อง ร่วมกันประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์รายปี / รายภาค

ในแต่ละช่วงชั้น สถานศึกษาต้องจัดให้มีการวัดผลและประเมินผลรวมด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน เพื่อทราบความก้าวหน้าและพัฒนาการของผู้เรียน สถานศึกษาจะได้นำไปกำหนดแผนกลยุทธ์ในการปรับปรุงพัฒนาของผู้เรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด

4) การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนและเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้สามารถใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ โดยมีขั้นตอนการปฏิบัติ เริ่มตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหา การวางแผนแก้ปัญหาหรือพัฒนารายงานผลการเรียนรู้ และการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

2. การวิจัยในชั้นเรียน

ภารกิจที่สำคัญของครูผู้สอน คือ การพัฒนาคน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามเป้าหมายของหลักสูตรและพัฒนาตน เพื่อพัฒนาตนเองทางด้านวิชาชีพเป็นบทบาท ที่มีความสัมพันธ์และต้องดำเนินการไปพร้อม ๆ กัน การปรับปรุง แก้ไขหลักสูตรและการพัฒนา กิจกรรมการเรียนการสอนจะมีประสิทธิภาพได้ต้องอาศัยกระบวนการวิจัยในชั้นเรียนซึ่งต้องดำเนินการควบคู่กันไป ครูผู้สอนในฐานะนักวิจัยจึงเป็นบทบาทของครูที่เกิดขึ้นไปพร้อมกับครูในฐานะนักการสอนและครูในฐานะนักพัฒนาหลักสูตร ครูในฐานะนักวิจัยเป็นรูปแบบหนึ่งที่ใช้ในการพัฒนาปรับปรุงแก้ไขปัญหาของครูผู้สอนอันเกิดจากการใช้หลักสูตรในขณะที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูผู้สอนสังเกต พฤติกรรมของนักเรียนรวมทั้งปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแล้วนำมาทำการปรับปรุง แก้ไข ในด้านผลสัมฤทธิ์ ด้านพฤติกรรมของนักเรียน ด้านบรรยากาศในชั้นเรียน เป็นสิ่งที่ครูทำบทบาทหน้าที่ของครูในการทำวิจัยในชั้นเรียน (กรมวิชาการ, 2542, หน้า 4-5)

การวิจัยในชั้นเรียนเป็นการวิจัยที่ทำโดยครูผู้สอนในห้องเรียน เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ในห้องเรียนและนำผลมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียนเป็นการวิจัยที่ต้องทำอย่างรวดเร็ว นำผลไปใช้ทันทีและสะท้อนข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานต่าง ๆ ของตนเอง ให้ทั้งตนเองและกลุ่มเพื่อนร่วมงานในสถานศึกษาได้มีโอกาสอภิปรายแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นในแนวทางที่ได้ปฏิบัติและผลที่เกิดขึ้นเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป (สุวิมล ว่องวานิช, 2543, หน้า 88) ในทำนองเดียวกัน การวิจัยในชั้นเรียนยังเป็นกระบวนการแสวงหาความรู้อันเป็นความจริงที่เชื่อถือได้ในเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ในบริบทของชั้นเรียน (สุวัฒนา สุวรรณเขตนิคม, 2540, หน้า 27) การวิจัยในชั้นเรียนนั้นเกิดจาก ความต้องการที่จะพัฒนา ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงกิจกรรมการเรียนการสอนให้เกิดผลกับผู้เรียน ในทางที่ดีขึ้น เหมาะสมขึ้นและมีคุณค่ามากขึ้น เพื่อให้คุณภาพของการศึกษาดีขึ้น (ส.วาสนา ประवालพฤษย์, 2541, หน้า 98) และการวิจัยในชั้นเรียนมุ่งนำผลการวิจัยมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนของตน เป็นการนำกระบวนการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาครูให้ไปสู่ความเป็นเลิศและมีอิสรทางวิชาการ (ทิสนา แจมมณีและสร้อยสน สกลรักษ์, 2540, หน้า 5)

วัลลภ กัณฑ์ (2534, หน้า 20-23) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียน การสอนโดยจำแนกรูปแบบการวิจัยในระดับชั้นเรียนเป็น 5 รูปแบบ คือ

1. การวิจัยสำรวจ เป็นการวิจัยเพื่อหาคำตอบโดยไม่กำหนดกฎเกณฑ์มากมายนัก เป็น การสำรวจประเด็นที่อยากรู้แล้วออกแบบเครื่องมือไปหาคำตอบ
2. การวิจัยหาความสัมพันธ์ เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ต้องการศึกษาเป็นการบอกความสัมพันธ์อย่างเดียว
3. การวิจัยเปรียบเทียบ มีลักษณะคล้าย 2 แบบแรกแต่สถิติที่ใช้มีการเปรียบเทียบให้เห็นว่าตัวแปรทั้ง 2 สัมพันธ์กันหรือไม่มีอิทธิพลต่อกันหรือไม่
4. วิจัยแบบทดลอง เป็นการวิจัยแบบหนูตะเภา โดยกำหนดกลุ่มควบคุม กลุ่มทดลอง การวิจัยแบบนี้มักมีจุดอ่อนเกี่ยวกับการควบคุมตัวแปร
5. การวิจัยเชิงทดลองและพัฒนา เป็นการวิจัยที่ใช้เด็กกลุ่มเดียวไม่ต้องไปเปรียบเทียบวิธีสอนแบบดั้งเดิมกับวิธีใหม่ หารูปแบบวิธีสอนใหม่ ๆ หลากหลายนำไปสอน แล้วสำรวจ ความเข้าใจ ดูพื้นฐานปัญหาเอามาปรับปรุงใหม่ สอนเด็กกลุ่มเดิมในบทเรียนต่อไป ประยุกต์ ไปเรื่อย ๆ

จากแนวคิดการวิจัยในชั้นเรียน จะเห็นได้ว่าเป็นการวิจัยมุ่งเน้นที่จะนำผลการวิจัยมาเพื่อปรับปรุง เปลี่ยนแปลง เพิ่มคุณภาพ ประสิทธิภาพ พัฒนาการเรียนการสอนของครูผู้สอน และนักเรียนให้มีประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

กระบวนการและขั้นตอนของการวิจัยในชั้นเรียน

ยาใจ พงษ์บริบูรณ์ (2537, หน้า 11-18) เสนอกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่นำมาดำเนินการสำหรับวิจัยในชั้นเรียน โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. จำแนกหรือพิจารณาปัญหาที่ประสงค์จะศึกษา ผู้วิจัยและกลุ่มที่ทำการวิจัยต้องศึกษารายละเอียดของปัญหาที่ศึกษาอย่างชัดเจน ปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน ซึ่งจะทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการต้องมีทฤษฎีรองรับในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้น การวิเคราะห์สภาพของปัญหา (The Matrix Concern) ควรพิจารณาให้ครบองค์ประกอบต่อไปนี้คือ ปัญหาที่เกี่ยวกับครูผู้สอน นักเรียน เนื้อหาวิชาและสภาพแวดล้อม

2. เลือกปัญหาสำหรับที่เป็นสาระควรแก่ศึกษาวิจัย เลือกโดยอาศัยทฤษฎีมาร่วมพิจารณาลักษณะของปัญหา แล้วสร้างวัตถุประสงค์ของการวิจัยตลอดจนสร้างสมมติฐาน (Hypothesis) ของการวิจัยในรูปแบบของข้อความที่ต้องการจะประเมินที่แสดงความสัมพันธ์ของปัญหากับหลักการหรือทฤษฎีพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้น

3. เลือกเครื่องมือดำเนินการวิจัยที่จะช่วยให้ได้คำตอบของปัญหาตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เครื่องมือที่ใช้จะมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองปฏิบัติ หรือฝึกหัดตามวิธีการ เช่น อุปกรณ์การเรียนการสอน แบบฝึก เป็นต้น เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการปฏิบัติ เช่น แบบทดสอบ แบบสังเกตพฤติกรรม

4. บันทึกเหตุการณ์อย่างละเอียดในแต่ละขั้นตอนของการวิจัย ทั้งส่วนที่เป็นความก้าวหน้าและอุปสรรคตามวงจรของการปฏิบัติการ (The Action Research Spiral) ตามแนวคิดของ เคมมิสและแมคแทกการ์ท (Kemmis & Mc Taggart) คือ การวางแผน (Planning) การปฏิบัติ (Action) การสังเกต (Observing) และการสะท้อนการปฏิบัติ (Reflecting) ตลอดจนการปรับปรุงผล (Re-planning) เพื่อนำไปปฏิบัติในวงจรต่อไปจนกว่าจะได้รูปแบบของการปฏิบัติงานที่เป็นที่พึงพอใจ ได้เสนอเชิงทฤษฎีเพื่อเผยแพร่ต่อไป

สำนักงานทดสอบทางการศึกษา กรมวิชาการ (2540, หน้า 6) ได้สรุปไว้ว่าการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอน มีแนวดำเนินการ ดังนี้

1. สำรวจข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับการเรียนการสอนและผลการเรียนการสอน
2. วิเคราะห์แนวทางแก้ไขและปรับปรุงการเรียนการสอนและผลการเรียน
3. ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับแนวคิด เทคนิควิธีการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนอย่างหลากหลาย

4. กำหนดรูปแบบ วิธีการหรือแนวทางใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน
5. สร้างสื่อ เทคนิควิธีการใหม่ ๆ มาใช้ในการเรียนการสอน
6. ทดลองใช้สื่อ วิธีการสอน
7. สรุปผลการใช้สื่อ วิธีการสอน
8. จัดทำรายงานผลการนำเทคนิควิธีการใหม่ ๆ มาใช้ในการเรียนการสอน
9. มีการเผยแพร่ผลงานในกลุ่มผู้เกี่ยวข้อง

ประวิต เอราวรรณ์ (2542, หน้า 6) การวิจัยในชั้นเรียนมีกระบวนการที่ต่อเนื่องและเป็นระบบดังนี้ เริ่มต้นจากการสำรวจสภาพการปฏิบัติงานว่ามีปัญหาอะไรบ้าง วางแผนเพื่อแก้ไขปัญหาลงมือปฏิบัติตามแผนแล้วสะท้อนผลการปฏิบัติเพื่อเริ่มต้นใหม่ซึ่งแต่ละขั้นตอนนี้รายละเอียด ดังนี้

1. การสำรวจสภาพการปฏิบัติงาน (Reconnaissance) เป็นขั้นตอนของการสำรวจสภาพการปฏิบัติงานของครูผู้สอนว่ามีปัญหาอะไรบ้างแล้ววิเคราะห์ปัญหาเหล่านั้นมีสาเหตุมาจากอะไรและสามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขสภาพการปฏิบัติงานในส่วนใดบ้างซึ่งสามารถสำรวจได้จากกิจกรรมการเรียนการสอนพฤติกรรมนักเรียน สภาพแวดล้อมและบริบทต่าง ๆ ของ

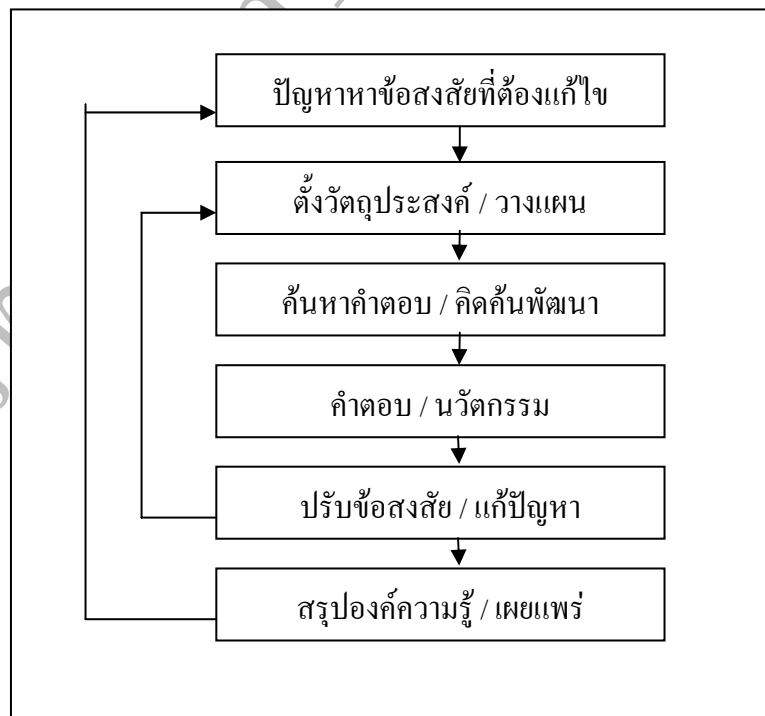
สถานศึกษาการสำรวจ การวิเคราะห์ปัญหาดังกล่าวจะนำไปสู่การเข้าใจปัญหาอย่างชัดเจน สามารถจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและกำหนดวัตถุประสงค์การวิจัยได้

2. การวางแผน เป็นขั้นตอนสำหรับกำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดวิธีการวางแผน เพื่อลงมือปฏิบัติ (action) ในการค้นหาคำตอบ พัฒนานวัตกรรมและการแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงสภาพการปฏิบัติที่เป็นปัญหา

3. การลงมือปฏิบัติ เป็นขั้นตอนการปฏิบัติตามแผนที่กำหนด

4. การสะท้อนผลการปฏิบัติ หลังจากที่มีการปฏิบัติเพื่อแก้ไขปรับปรุง พัฒนาตามแผนจนปรากฏผลแล้ว นักวิจัยต้องมีการสะท้อนผลการปฏิบัติว่า มีสิ่งใดที่เกิดขึ้นหรือเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาเพื่อสรุปผล วางแผนปรับปรุงหรือแก้ปัญหาคำตอบใหม่ต่อไป

จากกระบวนการดังกล่าว จะเห็นว่าการทำวิจัยในชั้นเรียนมุ่งที่แสวงหาคำตอบ พัฒนานวัตกรรมควบคู่ไปกับการนำคำตอบหรือนวัตกรรมนั้นไปใช้แก้ปัญหาที่ครูผู้สอนกำลังประสบอยู่ซึ่งเป็นวงจรต่อเนื่องไม่สิ้นสุด ครูจึงปรับปรุงประยุกต์ให้เข้ากับการทำงานปกติของตนเองได้ การทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนไม่ใช่การเริ่มต้นงานชิ้นใหม่ แต่เป็นการวิเคราะห์วางแผน จัดระบบการทำงานเดิมของครูผู้สอนให้เป็นกระบวนการทำงานที่เป็นการวิจัยในชั้นเรียน ดังวงจรการทำวิจัยในชั้นเรียน ดังนี้

ภาพที่ 2 วงจรการวิจัยในชั้นเรียน

(ที่มา : ประวิต เอรารรณ, 2542, หน้า 7)

จากกระบวนการและขั้นตอนของการวิจัยในชั้นเรียน เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอนของครูผู้สอนให้พัฒนาการเรียนการสอนเพื่อการเรียนรู้ การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นนำไปสู่การวางแผนพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน

ปัญหาและอุปสรรคในการทำวิจัยในชั้นเรียน

การวิจัยในชั้นเรียนจะช่วยให้ครูผู้สอนทำงานอย่างมีระบบ เห็นภาพของงาน ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ที่ดีมีคุณภาพและมีมาตรฐานการศึกษา แต่ครูผู้สอนคิดว่าการทำวิจัยในชั้นเรียนนั้นยาก ชับซ้อนจึงเป็นปัญหาในการปฏิบัติ

กรมวิชาการ ได้สรุปปัญหาในการทำวิจัย การนำผลการวิจัยไปใช้เพื่อพัฒนาสถานศึกษา ดังต่อไปนี้ (กรมวิชาการ, 2540, หน้า 7)

1. ไม่มีการศึกษาวิจัยเฉพาะเรื่องที่ตรงกับปัญหาที่สถานศึกษาต้องการอย่างเพียงพอ
2. งานวิจัยที่มีอยู่ได้เสนอแนวทางหรือวิธีการนำไปปฏิบัติอย่างแท้จริง
3. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสถานศึกษาไม่ได้แพร่หลายเข้าไปสู่สถานศึกษา
4. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสถานศึกษายังไม่มีมาตรฐานที่จะมั่นใจได้ว่าจะเป็นงานวิจัยที่มีคุณภาพพอที่จะนำไปพัฒนาสถานศึกษา
5. นักวิจัยภายนอกมักมองไม่เห็นสภาพปัญหาของสถานศึกษาที่แท้จริง จึงไม่สามารถสร้างงานวิจัยที่สอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษา
6. นักวิจัยไม่ได้ชี้แนะส่วนสำคัญของงานวิจัยที่จะนำไปแก้ปัญหาภายในชั้นเรียน
7. นักวิจัยระดับสถานศึกษายังไม่เข้าใจเรื่องงานวิจัย จึงไม่สามารถเก็บข้อมูลพื้นฐานให้เป็นระบบได้
8. ผู้บริหารสถานศึกษาไม่เข้าใจวิธีแก้ปัญหา โดยใช้ผลงานวิจัย
9. ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนหนึ่งไม่เห็นความสำคัญของงานวิจัย จึงไม่ส่งเสริมให้มีการแก้ปัญหา ด้วยวิธีการวิจัย

ในเรื่องเดียวกันได้กล่าวถึงการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนในสถานศึกษา และได้เสนอปัญหาในการทำวิจัยในสถานศึกษา ดังนี้

1. งานวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนส่วนใหญ่นั้นเป็นวิธีและรูปแบบการสอนทั่วไปเป็นงานวิจัยที่เน้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมากกว่าเน้นกระบวนการคิด การปฏิบัติซึ่งเป็นงานวิจัยที่ยังไม่มีประโยชน์ต่อการเรียนการสอนในสถานศึกษา
2. ผู้ใช้ผลงานวิจัยกับผู้ที่วิจัยไม่ใช่คนเดียวกัน จึงไม่เห็นความสำคัญของงานวิจัย

3. ครูผู้สอน ไม่เข้าใจระเบียบวิธี ไม่มีความรู้และเวลาในการทำวิจัย
4. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนการสอนมีน้อย งานวิจัยที่มีส่วนใหญ่นำในหัวข้อกว้าง ๆ ไม่ได้เจาะลึกไปถึงห้องเรียน ผู้สอนและนักเรียนอย่างแท้จริง
5. การจัดการเรียนการสอน การกำหนดเนื้อหาหลักสูตรต่าง ๆ ขาดการให้ข้อมูลจากการวิจัย ส่วนใหญ่ใช้การลอกเลียนจากต่างประเทศ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540, หน้า 6) ได้จัดสัมมนาศึกษานิเทศก์ ทั่วประเทศ ในโครงการวิจัยและทดลองหารูปแบบพัฒนาการเรียนการสอน ได้สรุปปัญหาการดำเนินการวิจัยในหน่วยงานของจังหวัด ดังนี้

1. ปัญหาการเลือกเรื่องที่จะทำการวิจัย มีปัญหาดังนี้
 - 1.1 ผู้วิจัยในระดับจังหวัดไม่สามารถทำวิจัยในรูปแบบที่ต้องการได้อย่างอิสระ เพราะสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกำหนดให้ทำการวิจัยเชิงทดลองเท่านั้น
 - 1.2 การเลือกปัญหาในการนำมาทำวิจัยยังวิเคราะห์ไม่ชัดเจน
 - 1.3 เรื่องที่จะนำมาทำวิจัยยังไม่สอดคล้องกับสถานการณ์
 - 1.4 เรื่องที่วิจัยมักจะซ้ำซ้อนกับหน่วยงานอื่น เนื่องจากขาดการเผยแพร่ผลงานการวิจัย
 - 1.5 ผู้วิจัยมักทำการวิจัยในเรื่องที่ตนถนัด น่าสนใจมากกว่าที่จะทำการวิจัยเพื่อการแก้ปัญหานักเรียน
 - 1.6 ผู้ร่วมงานมักไม่ให้ความร่วมมือในการเลือกเรื่องที่จะทำวิจัย ทำให้ไม่ได้หัวข้อเรื่องที่เป็นปัญหาจริงๆ
2. ปัญหาการเขียนโครงการ
 - 2.1 ในระดับจังหวัดขาดแคลนข้อมูล เอกสารที่ใช้สำหรับอ้างอิงในการเขียนโครงการวิจัย
 - 2.2 ขาดความรู้ในการเขียนโครงการวิจัย
 - 2.3 หน่วยงานในระดับสูงขึ้นไปไม่มีตัวอย่างเพื่อใช้เป็นแนวทางในการเขียนโครงการวิจัย
3. ปัญหาในการวางรูปแบบการวิจัย
 - 3.1 ขาดที่ปรึกษา
 - 3.2 ผู้วิจัยขาดความรู้ในการวางรูปแบบการวิจัย
4. ปัญหาในการเลือกสถิติสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล
 - 4.1 ผู้วิจัยขาดความรู้ ไม่มั่นใจในการเลือกใช้สถิติให้ถูกต้องและเหมาะสม

- 4.2 ขาดที่ปรึกษาทางสถิติ
5. ปัญหาในการดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล
 - 5.1 ในระดับจังหวัดขาดเครื่องมือคิดคำนวณที่มีประสิทธิภาพ
 - 5.2 ขาดกำลังคนและมีเวลาก่อนข้างจำกัด
 - 5.3 ขาดความรู้ในการคิดคำนวณและการใช้เครื่องมือคำนวณ
6. ปัญหาในการเขียนรายงานการวิจัย
 - 6.1 แหล่งค้นคว้าด้านวิชาการในท้องถิ่นมีน้อย ทำให้ขาดเอกสารในการอ้างอิงในการเขียนรายงาน
 - 6.2 บุคลากรที่แนะนำการเขียนรายงานการวิจัยมีจำกัด
 - 6.3 หน่วยงานในระดับสูงขึ้นไปไม่กำหนดมาตรฐานการเขียนรายงานการวิจัยที่ชัดเจนมาให้
 - 6.4 ขาดความถนัดและประสบการณ์ในการเขียนรายงานวิจัย
7. ปัญหาการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 7.1 ผู้บริหารสถานศึกษาไม่ให้การสนับสนุนเนื่องจากการขาดความรู้ ความเข้าใจ ไม่เห็นความสำคัญและไม่สนใจการวิจัย
 - 7.2 ผู้เกี่ยวข้องระดับต่าง ๆ ในหน่วยงานยังขาดความรู้ ความเข้าใจและความสนใจในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 7.3 ขาดงบประมาณสนับสนุนในการเผยแพร่และนำผลงานวิจัยไปใช้
 - 7.4 ไม่มีโครงการรองรับในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 7.5 ผู้ใช้ผลการวิจัยไม่แน่ใจ ทำให้การนำผลการวิจัยไปใช้ผิดๆ
 - 7.6 ผู้ใช้ผลการวิจัยไม่มีความมั่นใจในการนำผลการวิจัยไปใช้
8. ปัญหาด้านความรู้ ความสามารถของบุคลากรที่ดำเนินการวิจัย
 - 8.1 บุคลากรในระดับสถานศึกษามีความรู้ด้านการวิจัยน้อย เนื่องจากไม่ได้รับการอบรมหรือฝึกทักษะทางการวิจัย
 - 8.2 จำนวนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในด้านการวิจัยในระดับสถานศึกษามีน้อย
 - 8.3 ขาดผู้รู้ที่สามารถให้คำปรึกษาในการทำวิจัยแก่ผู้วิจัย
 - 8.4 บุคลากรในระดับสถานศึกษาและระดับจังหวัดต้องรับผิดชอบงานหลายด้าน

8.5 บุคลากรที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการวิจัยบางขั้นตอนไม่เข้าใจจุดประสงค์ของการวิจัยจึงทำให้การวิจัยไม่ดำเนินไปตามธรรมชาติ

9. ปัญหาด้านงบประมาณที่ใช้ในการวิจัย

9.1 การจัดสรรงบประมาณที่ได้รับไม่เพียงพอ

9.2 มีปัญหาการใช้เงินงบประมาณ เนื่องจากช่วงปีงบประมาณกับช่วงปีการศึกษาคาบเกี่ยวกันทำให้ไม่สามารถใช้เงินงบประมาณได้ในช่วงเวลาที่ต้องดำเนินการวิจัยบางขั้นตอน

9.3 งบประมาณที่ได้รับไม่เพียงพอ

9.4 การเบิกจ่ายงบประมาณกระทำได้ลำบาก

10. ปัญหาด้านอื่น ๆ

10.1 ขาดบุคลากรช่วยทำงานวิจัย โดยเฉพาะด้านธุรการทำให้ไม่สะดวกและได้ ผลงานล่าช้า

10.2 มีโครงการอื่นแทรกซ้อนทำให้การดำเนินการล่าช้า

10.3 ขาดแหล่งค้นคว้าด้านวิชาการ ตำรา เอกสารอ้างอิง

10.4 ขาดวัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องอำนวยความสะดวกที่ใช้ในการวิจัย

10.5 บุคคลอื่นๆ ไม่สนใจงานวิจัย

10.6 ผู้ตอบแบบสอบถามการวิจัยตอบไม่ตรงกับสภาพความเป็นจริง

สุวัฒนา สุวรรณเขตนิกม (2540, หน้า 27) กล่าวว่า ในปัจจุบันครูสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระจือหรือร้อนในการทำวิจัยในชั้นเรียนเป็นอันมาก แต่ปัญหาในการวิจัยของครูผู้สอนพอสรุปได้ ดังนี้

1. ปัญหาในเรื่องการไม่มีเวลา เพราะครูผู้สอนให้เวลากับงานสอนเป็นสำคัญจึงไม่มีเวลาเพียงพอสำหรับการทำวิจัย ฉะนั้นครูผู้สอนจึงต้องบริหารเวลาให้ดีและต้องทำงานอย่างเป็นระบบใช้เวลาว่าง เช่น ช่วงปิดภาคเรียนครูผู้สอนต้องวิเคราะห์ วางแผน เตรียมอุปกรณ์เครื่องมือให้พร้อมและเมื่อเปิดภาคเรียนมาครูผู้สอนจะได้เริ่มทำตามแผนการวิจัยตลอดภาคเรียน ต่อไปก็ใช้เวลาในช่วงปิดภาคเรียนอีก 2 - 3 สัปดาห์เป็นอย่างน้อยสำหรับวิเคราะห์สรุปผลและผลิตงาน

2. ปัญหาเกี่ยวกับอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อให้การช่วยเหลือทางด้านวิชาการ โดยเฉพาะ ในเรื่องสถิติสำหรับวิเคราะห์ข้อมูล

3. ปัญหาเรื่องการผลิตและรายงานผลการวิจัยที่ต้องการผู้ช่วยผลิตรายงานทั้งหลาย

สรุปได้ว่า ปัญหาในการดำเนินการเพื่อการวิจัยในชั้นเรียนเป็นปัญหาที่เกิดจาก ด้านตัวครูผู้สอน ด้านกระบวนการทำวิจัย ด้านงบประมาณสนับสนุน ด้านแหล่งค้นคว้าด้านวิชาการ ด้านวิทยาการที่ปรึกษาและด้านผู้บริหารสถานศึกษาขาดความรู้ด้านวิจัยและไม่ส่งเสริมการทำวิจัย บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียน บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียน เป็น พฤติกรรม การปฏิบัติงานตามหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งมี 6 ด้าน

1 การให้ความสำคัญกับการวิจัยในชั้นเรียน

แฮส (Hass, 1957, p 13) ได้ชี้ให้เห็นการให้ความสำคัญของการส่งเสริมครูผู้สอนเพื่อพัฒนา วิชาชีพที่สำคัญคือ ต้องส่งเสริมและปรับปรุงวิชาชีพครู ครูผู้สอนทุกคนต้องศึกษาและทดลองวิจัย กันอย่างจริงจังเพื่อความก้าวหน้าในการสอนทั้งภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติโดยจะต้องทำอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ครูผู้สอนเกิดความรู้ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ

นภาพร สิงห์ต (2531, หน้า 36) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการพัฒนาด้านสมรรถภาพ ด้านการวิจัยให้แก่ครูผู้สอนและบุคลากรประจำการทางการศึกษา ในฐานะนักวิจัยประจำสถานศึกษาว่าสมรรถภาพพื้นฐานทางการวิจัยเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับครูผู้สอน เป็นทัศนคติที่ดีต่อการวิจัย เป็นการเอื้ออำนวยให้ความร่วมมือในการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรของหน่วยงานต่าง ๆ นำความรู้ทางด้าน การวิจัยไปใช้ในการวิเคราะห์ปัญหา เทคนิควิธีสอนตลอดจนสื่อการเรียนการสอน อันเป็นแนวที่จะช่วยส่งเสริมคุณภาพการศึกษาให้ดีขึ้น

สรุปได้ว่า การให้ความสำคัญกับการวิจัยในชั้นเรียน เป็นการเห็นประโยชน์ของการวิจัยที่ใช้ในชั้นเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาต้องกระตุ้นให้ครูผู้สอนรักการวิจัยและนำผลการวิจัยไปใช้ในการเรียนการสอน

2. การส่งเสริมให้เกิดความสำเร็จของงานวิจัยในชั้นเรียน

เมอร์รี่ (Murry, 1938, p 64) กล่าวว่า การส่งเสริมให้เกิดความสำเร็จเป็นความปรารถนาที่จะได้รับผลสำเร็จในกิจกรรมต่าง ๆ มีความต้องการที่จะเป็นผู้นำ ต้องการทำงานอย่างมีอิสระ มีความเพียรพยายามที่จะกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย อันสูงเด่นที่ตั้งไว้ ซึ่ง แมคเคลแลนด์ (Mc Clelland, 1961, p 121 - 126) ได้กล่าวถึงความสำเร็จ จะประกอบไปด้วยลักษณะสำคัญ คือ

1) มีความรับผิดชอบสูง แสวงหาโอกาสเพื่อจะได้มีโอกาสในการรับผิดชอบ แก้ไขปัญหาที่มีอยู่

2) มีเป้าหมายระดับกลางเพราะหากไม่ประสบความสำเร็จแล้วจะทำให้ไม่สบายใจ ดังนั้นจึงไม่ตั้งเป้าหมายไว้สูงเกินไป เพื่อลดความเสี่ยงและให้ความเชื่อมั่นในความสำเร็จสูง

3) ต้องการให้ได้รับข้อมูลย้อนกลับที่ทันกับเหตุการณ์เกี่ยวกับงานของตนเองสำเร็จหรือล้มเหลว เพื่อตัดสินใจของตนในงานต่อไป

4) ต้องการทำงานกับผู้ที่มีความสามารถเพื่อที่เขาจะได้พยายามปรับปรุงความสามารถของเขาให้ทัดเทียมกับผู้ที่มีความสามารถ ความรู้สึกเช่นนี้จะเป็แรงจูงใจให้เกิดความมานะที่จะประสบความสำเร็จสูงต่อไปในการบริหารให้เกิดความสำเร็จของงานวิจัยในชั้นเรียนย่อมอยู่ที่ความต้องการของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะเป็นผู้กำหนดนโยบายหรือคำสั่งที่ชัดเจน มีการจัดบุคลากร งบประมาณ และวัสดุส่งเสริมการวิจัยที่เหมาะสม

ซงชัย สันติวงษ์ (2533, หน้า 392) ความต้องการด้านความสำเร็จ(Achievement) คนที่ซึ่งมีความต้องการประสบความสำเร็จสูงโดยมากจะนิยมตั้งเป้าหมายไว้ค่อนข้างสูง คนเหล่านี้ชอบที่จะทำงานให้ได้ผลดีด้วยตนเองและมีความมุ่งมั่นปรารถนาที่จะทำให้งานนั้น ๆ สำเร็จผลให้ได้ด้วย ฝีมือตนเอง ให้สำเร็จตามที่ตั้งใจไว้มากกว่าที่จะคำนึงถึงรางวัลหรือผลประโยชน์ที่จะได้จาก การทำงานนั้น คนลักษณะนี้มีจุดเด่น 3 ประการ

- 1) จะตั้งเป้าหมายที่ยากและท้าทาย
- 2) ต้องการจะทราบความเป็นไปของงานที่จะก้าวหน้าไปที่ละขั้นว่าเป็นไปตามที่ตั้งไว้เพียงใดและไม่ชอบการทำงานยาวนานไม่รู้จักจบสิ้น โดยไม่อาจเห็นชัดถึงคุณค่าหรือความสำเร็จของงานที่ทำ
- 3) คนกลุ่มนี้ต้องการที่จะควบคุมผลของการทำงานที่เกิดจากการที่ตนได้ทุ่มเทกำลังความพยายามไปและจะไม่ชอบอยู่ภายใต้การควบคุมของผู้หนึ่งผู้ใด

โกวิท ประวาลพฤกษ์ (2531, หน้า 31) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีภาพความสำเร็จของงานตลอดแนวและมีการสนองความต้องการที่หลากหลายของบุคลากรในองค์กร โดยมีขั้นตอนการปฏิบัติงานที่สำคัญ คือ

- 1) จัดให้มีการประชุมสังเคราะห์นโยบายร่วมกันระหว่างผู้ปฏิบัติ
- 2) ร่วมกันตรวจความสอดคล้องและความสมบูรณ์ของสภาพความสำเร็จในทุกระดับของงานตั้งแต่ปัจจัยการดำเนินงาน ผลผลิตไปจนถึงผลกระทบ
- 3) ร่วมกันประเมินจุดเด่นและจุดด้อยของสถานศึกษา

4) มีการตกลงกันว่าจะพัฒนางานของแต่ละบุคคลถือว่าเป็นสัญญาสุภาพบุรุษ ทุกคนต้องรักษาคำมั่นสัญญาและกลุ่มต้องช่วยกันติดตามตรวจสอบ ช่วยเหลือให้แต่ละบุคคลหรือแต่ละ สถานศึกษาบรรลุเป้าหมายตามเกณฑ์ที่ให้สัญญาไว้ตามกำหนดเวลา

5) ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนให้ครูผู้สอนได้ปฏิบัติตามแนวดังกล่าว โดยการไต่ถามและให้กำลังใจตลอดจนเสนอนวัตกรรมใหม่ ๆ ให้ผู้ปฏิบัติเป็นระยะ ได้อธิบายถึงลักษณะที่สำคัญของการบริหารองค์การให้ประสบผลสำเร็จ

สรุปได้ว่า การส่งเสริมให้เกิดความสำเร็จของงานวิจัยในชั้นเรียน เป็นการ กระตุ้นและ สนับสนุนให้ครูผู้สอนทำวิจัยในชั้นเรียนตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้โดยผู้บริหาร สถานศึกษาเป็นผู้กำกับ ติดตามและนิเทศ

3. การให้ความยอมรับนับถือครูผู้ทำการวิจัยในชั้นเรียน

เฮิร์ซเบิร์ก และบราบารา (Herzberg & Barbara. 1959, p 114) ได้ระบุว่า การให้ ความยอมรับนับถือเป็นปัจจัยจูงใจที่กระตุ้นมนุษย์จากสถานะที่เป็นกลางให้ไปอยู่ใน สถานะที่ ออยากทำงาน ซึ่งจะทำให้เกิดความรู้สึกว่า

- 1) งานที่ทำนั้นเป็นงานที่น่าสนใจ ไม่น่าเบื่อหน่ายเป็นสิ่งที่ท้าทาย จะต้องใช้ ความพยายามอย่างเต็มที่
- 2) มีอิสระที่จะทำงานที่ได้รับมอบหมาย และสามารถใช้ความคิดริเริ่มของตน ได้เต็มที่
- 3) มีส่วนร่วมในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ของกลุ่ม และหน่วยงาน
- 4) ได้รับการยอมรับนับถืออย่างจริงจังในผลสำเร็จของงานที่ทำ โดยเฉพาะ อย่างยิ่งจาก ผู้บังคับบัญชา
- 5) การทำงานนั้นทำให้ผู้ทำเกิดการพัฒนาตนเอง ได้มีความรู้ ทักษะ ความสามารถ ประสบการณ์เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

วิชัย โถสุวรรณจินดา (2531, หน้า 75) ให้ความเห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีหลักการเพื่อส่งเสริม ให้กำลังใจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ดังนี้

- 1) บุคคลได้มีส่วนร่วมในการวางแผนและกำหนดแนวทางในการทำงานเอง เขาก็จะมีแรงจูงใจที่จะทำงานให้เกิดความสำเร็จมากขึ้น
- 2) คนเราต้องการได้รับการยกย่องชมเชยเสมอไม่ว่าจะอยู่ในฐานะไหนและ ตำแหน่งใด การยกย่องชมเชยที่เหมาะสมแต่ละคนจะเป็นการสร้างแรงจูงใจในการทำงานที่ดี

3) การยกย่องชมเชยให้รางวัลแก่ผู้ที่ทำงานได้ดีเด่นกว่าคนอื่น จะกระตุ้นให้เกิดการแข่งขันทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีความกระตือรือร้น มีความมานะพยายามมากขึ้น เพื่อให้ได้รับการ ยกย่องชมเชยนั่นเอง

สรุปได้ว่า การให้ความยอมรับนับถือครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียน เป็นการยกย่องครูผู้สอนที่ทำการวิจัยในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความกระตือรือร้นและพัฒนาตนเอง

4) ด้านการมีความรับผิดชอบต่อครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียน

เชสเตอร์ (Chester. 1965, p 226 - 228) ได้วิจัยพบว่าความรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมให้ครูผู้สอนมีความสามารถเพิ่มขึ้น ได้แก่ การส่งเสริมให้ครูผู้สอนศึกษาทดลองวิจัยเทคนิคหลายวิธี ให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดอบรม สาธิตวิธีสอนเพื่อให้ครูผู้สอนคุ้นเคยกับวิธีสอนแบบต่าง ๆ อภิปรายปัญหาการปรับปรุงการสอนในที่ประชุม ส่งเสริมให้ครูผู้สอนอ่านหนังสือหรือบทความเกี่ยวกับวิชาครูเพื่อปรับปรุงเทคนิคการสอน

สรุปได้ว่า ด้านการมีความรับผิดชอบต่อครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียน เป็นการแสดงถึง ความรับผิดชอบต่อผู้บริหารสถานศึกษาต้องสนใจดูแลเพื่อให้ครูผู้ทำการวิจัยในชั้นเรียนได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัย

5) ด้านการส่งเสริมความก้าวหน้าในตำแหน่งการงานของครูผู้ทำการวิจัยในชั้นเรียน

สมพงษ์ เกษมสิน (2521, หน้า 397) ให้ความเห็นไว้ว่า สภาพการปฏิบัติงานของสมาชิก ในองค์การใดก็ตาม ควรมีการให้บำเหน็จรางวัล การเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งแก่ผู้ปฏิบัติงานดี ย่อมเป็นเครื่องจูงใจให้บรรดาผู้ได้บังคับบัญชา หรือผู้ร่วมงานมีความกระตือรือร้นต่อการปฏิบัติหน้าที่การงานด้วยความขยันขันแข็ง มีความมั่นใจและขวัญกำลังใจที่ดี อันเป็นหลักของการให้บำเหน็จความดีความชอบ ระบบของการประเมินผลที่จัดทำขึ้นเพื่อหาคุณค่าของบุคคลในแง่ของการปฏิบัติงานและสมรรถภาพในการพัฒนาตนเองสำหรับเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติงานนั้น

วิสเลอร์และฮาร์เปอร์ (Whisler & Harper, 1972, p 1-2) ให้ทัศนะว่า การประเมินผล การปฏิบัติงานของแต่ละคนในหน่วยงานนั้น ได้แก่การประเมินในเรื่องของกระบวนการทำงาน หรือวิธีทำงาน พฤติกรรมการทำงานของแต่ละคนมีความรู้ความสามารถ ความอดทนในการทำงานนั้นอย่างไร ประเมินผลสัมฤทธิ์ของงานว่าได้ปริมาณและคุณภาพมากน้อยเพียงใดและมีอุปสรรคอะไรที่จะต้องแก้ไขบ้าง

สรุปได้ว่าด้านการส่งเสริมความก้าวหน้าในตำแหน่งงานของครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียนเป็นขั้นตอนหนึ่งของการบริหารบุคคลในการสร้างขวัญและกำลังใจด้วยการให้บำเหน็จความดีความชอบแก่ครูผู้สอน ประเด็นสำคัญที่เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

6) ด้านการจัดสรรงบประมาณในการวิจัยในชั้นเรียน งบประมาณในการวิจัยในชั้นเรียน

อนันท์ ยิงนอก (2544, หน้า 71) มีความเห็นว่า การที่จะส่งเสริมในด้านการจัดสรร งบประมาณในการวิจัยนั้น จะต้องจัดสรรงบประมาณให้ทันเวลา ทันตามความต้องการของผู้ทำการวิจัย งบประมาณเป็นส่วนหนึ่งที่จะส่งเสริมให้การดำเนินการวิจัยในชั้นเรียนสำเร็จ สรุปได้ว่า งบประมาณเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นในการจัดทำวิจัยในชั้นเรียน ผู้บริหารสถานศึกษา ควรสนับสนุนในด้านการจัดสรรงบประมาณ โดยการตั้งกองทุนเพื่อการวิจัย หรือประสานงาน หางบประมาณจากองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย (วิไลวรรณ สมบูรณ์. 2543, หน้า 5) มีความเห็นว่า การดำเนินการในการจัดหาเพื่อใช้ ในการวิจัย โดยจัดหาแหล่งเงินทุนสนับสนุนการจัดสรรงบประมาณประจำปีไว้สำหรับการวิจัยและการใช้งบประมาณส่วนตัว

สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทที่สำคัญยิ่งที่จะช่วยเป็นกำลังใจ เป็นผู้ชี้แนะแนวทางในการดำเนินการวิจัยในชั้นเรียนให้ถูกต้อง ทั้งนี้เพื่อมุ่งผลในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและพัฒนาครูผู้สอนให้เป็นครูมืออาชีพ

3. การจัดการเรียนการสอน

ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นกระบวนการที่ปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในการพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและ สติปัญญา

ประยงค์ ชูรักษ์ (2531, หน้า 16) ได้ให้ความหมายว่า การเรียนการสอนเป็นกระบวนการที่ ผู้บริหารสถานศึกษาร่วมกับครูผู้สอนจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดพัฒนาการไปตาม เป้าหมายของหลักสูตรซึ่งความหมายการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีดังนี้

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535, หน้า 72) ให้ความหมายว่า หมายถึง การถ่ายทอด ความรู้จากครูผู้สอน ไปสู่นักเรียนและเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสอนด้วย เช่น การสอน การ จัดกิจกรรมระหว่างสอน การทดสอบ

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537, หน้า 69) กล่าวว่า การเรียนการสอนมีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับอยู่ 3 ประการ คือ ผู้เรียน ผู้สอนและปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน การสอนแต่ละครั้ง

ย่อมแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของการสอน เนื้อหาสาระการเสาะแสวงหาความรู้ หรือ กลวิธีที่ ผู้สอนเลือกมาใช้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นการดำเนินการจัดกิจกรรมและ ประสบการณ์ต่าง ๆ ของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการ เรียนรู้ และสามารถนำประสบการณ์ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

อาทรณ์ ใจเที่ยง (2537, หน้า 72-75) ได้เสนอแนะแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนดังนี้

1. จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของหลักสูตร ความมุ่งหวังของหลักสูตร คือ ให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น เกิดทักษะกระบวนการต่างๆ ผู้สอนต้องศึกษาจุดหมาย หลักการของหลักสูตรและการจัดกิจกรรมของหลักสูตร

2. จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การสอน

3. จัดกิจกรรมให้สอดคล้องเหมาะสมกับวัย ความสามารถ ความสนใจของผู้เรียน

4. จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับลักษณะของเนื้อหาวิชา

5. การจัดกิจกรรมให้มีลำดับขั้นตอน

6. จัดกิจกรรมให้น่าสนใจ โดยใช้สื่อการสอนที่เหมาะสม

7. จัดกิจกรรมโดยให้ผู้เรียนเป็นผู้กระทำกิจกรรม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วย ตนเอง ความรู้เป็นผลพลอยได้จากการทำกิจกรรม ทั้งนี้เพราะว่า ระหว่างผู้เรียนทำกิจกรรม ผู้เรียน จะเกิดการพัฒนาความคิด การปฏิบัติ การแก้ปัญหา การทำงานร่วมกัน การวางแผน การจัดการ และเทคนิคการแสวงหาความรู้ ที่เรียกว่า เรียนรู้วิธีแสวงหาความรู้ (Learn How to Learn) ซึ่งมี คุณค่ามากกว่าตัวความรู้

8. จัดกิจกรรมโดยใช้วิธีการที่ท้าทายความคิด ความสามารถของผู้เรียน

9. จัดกิจกรรมโดยใช้เทคนิควิธีการสอนที่หลากหลาย ให้เหมาะสมกับสถานการณ์

10. จัดกิจกรรมโดยให้มีบรรยากาศที่ร่าเริง สนุกสนาน และเป็นกันเอง

11. จัดกิจกรรมแล้วต้องมีการวัดผลการใช้กิจกรรมนั้นทุกครั้ง เพื่อหาข้อดี

ข้อบกพร่อง และนำผลไปปรับปรุงแก้ไขต่อไป

สำหรับแนวการจัดการเรียนรู้ตามมาตรา 22 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลัก ว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และสามารถพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ การ จัดการเรียนรู้ต้องผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ ต้องมีลักษณะหลากหลายตามความเหมาะสม

ของแต่ละระดับ ทั้งนี้โดยมุ่งพัฒนาคนให้เป็นผู้ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547, หน้า 177)

หลักการในการเรียนรู้ข้างต้น เป็นเรื่องที่คุณสอนจะต้องศึกษาวิเคราะห์ให้เข้าใจสาระสำคัญเลือกวิธีการที่เหมาะสมและลงมือปฏิบัติให้เกิดผลกับผู้เรียนอย่างจริงจัง การจัดการเรียนรู้จะต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสม คือ

1. ด้านความรู้ ผู้สอนจะต้องวิเคราะห์ภารกิจในการสอนว่าจะจัดการเรียนรู้อย่างไร ผู้เรียนจึงจะเข้าใจความหมายของสิ่งที่จะเรียนรู้ และโครงสร้างของความรู้ ประกอบด้วยข้อมูล ข้อเท็จจริง หลักการ กฎเกณฑ์ไปจนถึงทฤษฎีอย่างมีลำดับขั้นตอน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีหลักในการเรียนรู้ อยากรู้ก็ตามสถานศึกษาจะต้องกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้และผลการเรียนรู้ ตลอดจนสาระให้สอดคล้องกับมาตรฐานหลักสูตร เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาศักยภาพให้เป็นไปตามเป้าหมายด้วย

2. ด้านคุณธรรม การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ครูผู้สอนต้องให้ความรักความเมตตาต่อศิษย์ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเพิ่มความเชื่อมั่นในตนเอง เกิดพลังในการเรียนรู้ กล้าคิด กล้าทำ ในสิ่งที่ถูกต้อง เห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น

3. ด้านกระบวนการเรียนรู้ การเรียนรู้ที่จะนำไปสู่การเน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด ควรเป็นการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการมากกว่าเนื้อหา กระบวนการเรียนรู้ที่นำมาใช้จะประกอบด้วย กระบวนการเรียนรู้ทั่วไปที่ใช้ได้กับหลาย ๆ วิชา เช่น กระบวนการกลุ่ม กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นต้น นอกจากนี้ในการเรียนรู้แต่ละวิชา กิจกรรมจะต้องเน้นให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติตามกระบวนการเรียนรู้เฉพาะวิชา เช่น วิชาวิทยาศาสตร์ จะใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

4. การบูรณาการตามความเหมาะสม เนื่องจากการเรียนรู้สามารถเกิดได้ในทุกที่และทุกโอกาส ทั้งการเรียนรู้ในห้องเรียน ในสภาพแวดล้อม และในธรรมชาติ ผู้เรียนจำเป็นต้องใช้ปัญญาเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้และบูรณาการเชื่อมโยงไปสู่ชีวิตจริง

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การบริหารงานด้านการเรียนการสอน ผู้บริหารสถานศึกษาควรยึดหลักการ การจัดการเรียนการสอนตามแนวของหลักสูตร ซึ่งการบริหารงานวิชาการด้านการเรียนการสอนนั้นเป็นจุดหมายหลักของสถานศึกษา งานจัดการเรียนการสอน ได้แก่ การจัดทำประมวลการสอน การจัดทำแผนการเรียน การจัดทำตารางสอน การจัดชั้นเรียน การจัดครูเข้าสอน การสอนซ่อมเสริม การจัดทำตารางเรียน การจัดทำคู่มือครูด้านวิชาการ การจัดทำคู่มือนักเรียน และการจัดทำห้องศูนย์ควบคุมการเรียนการสอน

การปรับปรุงการเรียนการสอน กิจกรรมต่าง ๆ เป็นบทบาทที่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนต้องร่วมมือกัน เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้ (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2535, หน้า 197) ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในด้านการเรียนการสอน ไว้ดังนี้

1. ให้มีแผนการสอนให้ครบถ้วนทุกชั้นและทุกกลุ่มประสบการณ์ สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มุ่งเน้นให้ครูผู้สอนเป็นผู้จัดทำแผนการสอนเอง ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้นำและกระตุ้นให้ครูผู้สอนจัดทำ และติดตามการนำไปใช้ด้วย

2. จัดห้องเรียนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับจำนวนนักเรียน รวมถึงจัดวัสดุครุภัณฑ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้เพียงพอตามความจำเป็น

3. จัดสถานที่ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้และห้องพิเศษเพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนในกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ตามสภาพความพร้อมของสถานศึกษา

4. ตรวจสอบจัดตารางสอนให้เหมาะสมกับเวลาและสอดคล้องกับอัตราเวลาเรียนในหลักสูตรทุกกลุ่มประสบการณ์ ทุกชั้นเรียน และให้มีตารางสอนรวมของสถานศึกษาด้วย

5. จัดทำหรือจัดหาเอกสารประกอบหลักสูตร และแบบพิมพ์ต่าง ๆ ที่สนับสนุนการสอน เช่น แผนการสอน คู่มือครู และเอกสารที่เกี่ยวข้องสำหรับครูผู้สอนให้เพียงพอทุกระดับชั้น และ ทุกกลุ่มประสบการณ์ โดยการสำรวจความขาดแคลนและความต้องการ

6. จัดครูประจำชั้น ครูประจำวิชาให้เหมาะสมโดยคำนึงถึงความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์และความถนัด หากไม่สามารถดำเนินการได้ก็ให้จัดตามความสมัครใจ ทั้งนี้ให้คำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับนักเรียนด้วย

7. ติดตามการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนโดยการตรวจแผนการสอน หรือบันทึกการสอนของครูผู้สอนอย่างสม่ำเสมอ

8. เยี่ยมชั้นเรียนหรือสังเกตการสอน โดยกำหนดเป็นปฏิทินปฏิบัติงานได้

9. จัดครูเข้าสอนแทนครูผู้สอนที่ขาดหรือที่ไม่มาปฏิบัติงาน โดยมีการบันทึกมอบหมายงานและบันทึกรายงานผลการปฏิบัติงานเป็นลายลักษณ์อักษร

10. ติดตามช่วยเหลือพิเศษ ช่วยแก้ปัญหาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนให้แก่ครูผู้สอน ให้ขวัญและกำลังใจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร

4. การนิเทศภายใน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547, หน้า 179 – 184) กล่าวว่า การนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นกระบวนการที่ผู้นิเทศในสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษา ครูวิชาการ และครูผู้สอนที่ผู้บริหารสถานศึกษามอบหมาย

ดำเนินการ โดยใช้ภาวะผู้นำทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ ประสานงาน และใช้ศักยภาพการทำงานอย่างเต็มที่ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนางานของสถานศึกษานั้น ๆ โดยส่วนรวมให้เป็นไปตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.1 แนวคิดการนิเทศภายใน

4.1.1 การนิเทศภายใน เป็นการร่วมมือกันของบุคลากรในสถานศึกษา ในการปรับปรุงแก้ไข หรือพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

4.1.2 กลวิธีการนิเทศภายในมีหลายวิธี การเลือกกลวิธีที่เหมาะสมกับสภาพ ปัจจุบัน ปัญหาและสถานการณ์ของสถานศึกษาจะช่วยให้การดำเนินการนิเทศประสบผลสำเร็จดียิ่งขึ้น

4.1.3 คุณสมบัติด้านมนุษยสัมพันธ์ความรับผิดชอบ ความรู้ความสามารถทางวิชาการ และความเข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้นิเทศการศึกษา

4.1.4 การนิเทศที่พึงประสงค์ คือ การนิเทศระหว่างครูผู้สอนด้วยกันอันจะส่งผลให้สามารถพัฒนาตนเองและกลุ่มได้

4.1.5 การจัดการนิเทศภายในสถานศึกษากระทำได้หลายรูปแบบ การที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะเลือกใช้รูปแบบใดนั้นขึ้นอยู่กับขนาดของสถานศึกษา และความสามารถของบุคลากรในสถานศึกษาเป็นสำคัญ

4.2 หลักการนิเทศภายใน การนิเทศภายในสถานศึกษาใช้หลักการต่อไปนี้

4.2.1 การปฏิบัติงานตามวิธีวิทยาศาสตร์ โดยดำเนินการอย่างมีระบบ ระเบียบ ครอบคลุมถึงวิธีการศึกษา สภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการ การวางแผนการนิเทศ การปฏิบัติการนิเทศ การประเมินผลการนิเทศ ซึ่งควรจะมาจากการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ และสรุปผล อย่างมีประสิทธิภาพเป็นที่เชื่อถือได้

4.2.2 การปฏิบัติงานตามวิถีทางประชาธิปไตย เคารพในความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้เกียรติซึ่งกันและกัน เปิดใจกว้างยอมรับผลการประเมินตนเอง ยอมรับในเหตุและผล และปฏิบัติตามข้อตกลง ตลอดจนใช้ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย

4.2.3 การปฏิบัติงานเพื่อพัฒนา สร้างสรรค์ โดยการแสวงหาความสามารถพิเศษของครูผู้สอนแต่ละคน เปิดโอกาสให้ได้แสดงออกและสนับสนุนส่งเสริมความสามารถเหล่านั้นอย่างเต็มที่

4.2.4 การปฏิบัติตามกระบวนการกลุ่มและการมีส่วนร่วม เน้นความร่วมมือร่วมใจในการดำเนินงาน โดยยึดวัตถุประสงค์การทำงานร่วมกัน การช่วยเหลือแบ่งปันประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ร่วมคิดร่วมพัฒนา ทั้งนี้เพื่อความสำเร็จของงานโดยส่วนรวม

4.2.5 การปฏิบัติงานเพื่อประสิทธิภาพ เน้นการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่รับผิดชอบ มีการควบคุม ติดตามผลการดำเนินงานและผลผลิตอย่างใกล้ชิด เพื่อให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามมาตรฐานการศึกษา

4.2.6 การปฏิบัติงานโดยยึดวัตถุประสงค์ การดำเนินงานทุกครั้งต้องกำหนดวัตถุประสงค์การทำงานอย่างชัดเจน ออกแบบการดำเนินงานอย่างเหมาะสม ทั้งนี้เพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

4.3 จุดมุ่งหมายของการนิเทศภายใน

4.3.1 เพื่อให้สถานศึกษามีศักยภาพในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนให้สอดคล้องกับมาตรฐานหลักสูตร และให้เป็นไปตามแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

4.3.2 เพื่อให้สถานศึกษาสามารถบริหารและจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพ

4.3.3 เพื่อพัฒนาหลักสูตรและการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน สังคม ทนต่อการเปลี่ยนแปลงทุกด้าน

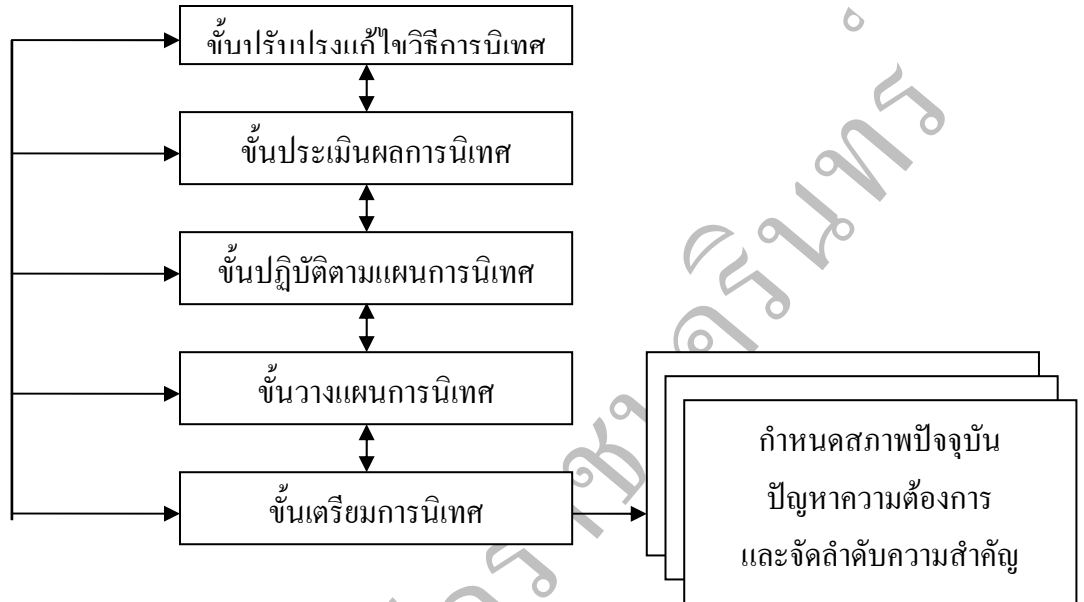
4.3.4 เพื่อให้บุคลากรในสถานศึกษาได้พัฒนาเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการปฏิบัติงาน ตลอดจนความต้องการในวิชาชีพ

4.3.5 เพื่อส่งเสริมให้สถานศึกษาปฏิรูประบบบริหาร โดยให้ทุกคนมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบ และชื่นชมในผลงานร่วมกัน

4.3.6 เพื่อให้เกิดการประสานงานและความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาระหว่างผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ชุมชน สังคม และวัฒนธรรม

4.4 กระบวนการนิเทศภายใน การดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษา ควรจะเป็นกระบวนการต่อเนื่องกัน ดังนี้ ขั้นเตรียมการนิเทศ ขั้นวางแผนการนิเทศ ขั้นปฏิบัติการตามแผนการนิเทศ ขั้นประเมินผลการนิเทศ และขั้นปรับปรุงแก้ไขวิธีการนิเทศ

กระบวนการนิเทศภายใน 5 ขั้นตอน สรุปได้ดังแผนภูมิต่อไปนี้

ภาพที่ 3 ขั้นตอนกระบวนการนิเทศภายใน
(ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547, หน้า 127)

4.5 กลวิธีการนิเทศภายใน การนิเทศภายในสถานศึกษา สามารถดำเนินการได้หลายวิธี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพของแต่ละสถานศึกษา ซึ่งอาจดำเนินการได้ดังนี้

4.5.1 การประชุมก่อนเปิดภาคเรียน เป็นการประชุมครูผู้สอนทั้งหมด เพื่อเตรียมการก่อนเปิดภาคเรียน เพื่อให้ครูผู้สอนสามารถทำการสอนได้ทันทีในวันเปิดภาคเรียนวันแรก หัวข้อการประชุมอย่างน้อยควรจะประกอบด้วย

- การประเมินผลในรอบปี/ภาคเรียนที่ผ่านมา
- ปัญหา อุปสรรค การดำเนินงานในปี/ภาคเรียนที่ผ่านมา
- โครงการที่จะดำเนินการในปี/ภาคเรียนต่อไป
- การจัดครูผู้สอนเข้าชั้น
- งาน/โครงการเร่งด่วนที่ต้องจัดทำ

4.5.2 การสังเกตการสอนในชั้นเรียน เป็นการสังเกตการสอนเพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตมาปรับปรุงพฤติกรรมการสอน

4.5.3 การให้ศึกษาจากตำรา เป็นวิธีการมอบหมายให้ทำงานวิธีหนึ่ง โดยกลวิธีนี้ผู้บริหารสถานศึกษาจะมอบหมายให้ผู้รับการนิเทศไปศึกษาค้นคว้าในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แล้วนำความรู้ที่นำมาถ่ายทอดแก่คณะครูอีกต่อหนึ่ง

4.5.4 การให้คำปรึกษาหารือ การปรึกษาหารือสามารถทำได้ทั้งรายบุคคลและเป็นกลุ่ม วิธีให้คำปรึกษาหารือกระทำได้ใน 3 ลักษณะ

1) บอกวิธีแก้ปัญหาโดยตรง
 2) เสนอข้อมูลและช่วยให้ผู้รับคำปรึกษามหาหรือ สามารถวิเคราะห์และหาทางแก้ปัญหาด้วยตนเองได้ วิธีนี้จะช่วยให้เกิดการพัฒนาตนเองและส่งผลให้ผู้รับคำปรึกษาหารือมีความเชื่อมั่นในตนเองมากยิ่งขึ้น

3) ให้คำปรึกษาหารือทั้งสองลักษณะรวมกันไป ในการปฏิบัติจริงนั้นมักจะดำเนินการในลักษณะที่ 3 เพราะครูผู้สอนมีประสบการณ์พื้นฐานต่างกัน จึงต้องปรับวิธีการให้สอดคล้องกับบุคลิกภาพ และประสบการณ์ของแต่ละคน

4.5.5 การสนทนาทางวิชาการ สามารถดำเนินการง่าย ๆ โดยจัดให้มีการประชุมครูผู้สอนทั้งหมดหรือครูผู้สอนที่สนใจ อาจใช้เวลาตอนพักกลางวัน หรือเวลาที่เหมาะสม โดยอาจเชิญบุคลากรภายนอกมาเป็นผู้นำสนทนาด้วยก็ได้

4.5.6 การสาธิตการสอน ผู้สาธิตน่าจะเป็นครูต้นแบบ ครูแห่งชาติ หรือเป็นผู้เชี่ยวชาญโดยเฉพาะ ซึ่งจะส่งผลต่อการยอมรับของครูผู้สอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้มีประสบการณ์มาก ๆ

4.5.7 การพาไปศึกษานอกสถานที่ เป็นวิธีการนิเทศที่ได้ผลดีอีกวิธีหนึ่ง การไปศึกษานอกสถานที่ ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะการไปดูการสอน แต่หมายรวมไปถึงกิจกรรมอื่นใดที่เอื้อต่อการพัฒนาความรู้ ความสามารถของครูผู้สอน ข้อพึงระวังในเรื่องการพาครูผู้สอนไปศึกษานอกสถานที่ คือ ต้องกำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน มีการมอบหมายภาระหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ และผู้รับผิดชอบหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย ต้องเสนอรายงานผลการไปศึกษานอกสถานที่ต่อที่ประชุมครูทุกครั้ง

4.5.8 การบริการเอกสารทางวิชาการ เป็นเรื่องที่สำคัญ และสามารถดำเนินการได้ในทุกสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรดำเนินการให้สถานศึกษามีหนังสือสำหรับค้นคว้าอ้างอิง ทางวิชาการสำหรับครูผู้สอน เพราะนอกจากจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแล้ว ยังเป็นการสร้างบรรยากาศทางวิชาการและส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาการแก่ครูผู้สอนอีกด้วย

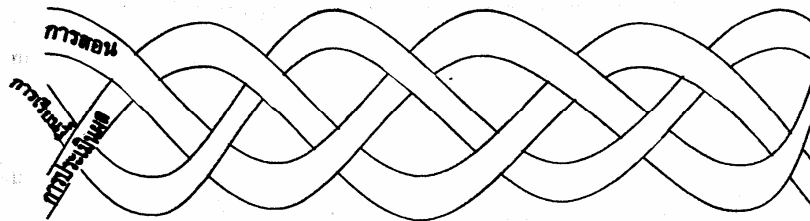
การดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษาด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นเป็นเพียงแนวทางหนึ่งเท่านั้น สถานศึกษาสามารถประยุกต์หรือคิดค้นเทคนิคการจัดการนิเทศภายในได้อย่างหลากหลาย เหมาะสมกับสภาพปัญหาและความต้องการพัฒนาของแต่ละสถานศึกษา แต่

กระบวนการนิเทศภายในจะต้องดำเนินการอย่างมีระบบ และดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานหลักสูตรและมาตรฐานการศึกษาของชาติต่อไป

5. การวัดผลประเมินผลการศึกษา

5.1 การวัดผลและประเมินผลตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547, หน้า 184 - 188) กล่าวว่า จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ทำให้การสอน การเรียนรู้ และการประเมินผลไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ครูผู้สอนซึ่งมีหน้าที่จัดการเรียนรู้ต้องดำเนินการทั้ง 3 เรื่องดังกล่าวให้ไปด้วยกันอย่างต่อเนื่อง มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน (Interrelate) ดังเกี่ยวเนื่องในภาพประกอบที่ 5

ภาพที่ 4 แสดงความสัมพันธ์ในการจัดการเรียนรู้
(ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547, หน้า 129)

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า การวัดผลประเมินผลมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการศึกษาดังนี้

5.1.1 เป็นเครื่องมือสำคัญในการกำกับติดตามกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง

5.1.2 เป็นเครื่องมือผลักดันหรือกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาเปลี่ยนแปลงกระบวนการจัดการเรียนรู้และส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียน

5.1.3 เป็นเครื่องมือนำไปสู่การพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน

5.1.4 เสริมประสิทธิภาพการจัดการ เช่น การประเมินเพื่อการพัฒนาหลักสูตรทั้งระบบ ผลจากการประเมินสามารถนำมากำหนดยุทธศาสตร์เพื่อการบริหารจัดการ

5.2 วัดผลและประเมินผลอะไร

การประเมินผลการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 สำหรับผู้สอนควรประเมิน ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 การประเมินเนื้อหาสาระความรู้และทักษะในรายวิชาต่าง ๆ ตามหลักสูตร

ส่วนที่ 2 การประเมินพัฒนาการและประเมินด้านคุณธรรม จริยธรรม
คุณลักษณะ อันพึงประสงค์ของผู้เรียน ซึ่งทั้ง 2 ส่วน มีรายละเอียดสิ่งที่ต้องประเมินดังนี้

5.2.1 ความรู้และทักษะพื้นฐานในแต่ละวิชา ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่
วิเคราะห์จากคำอธิบายรายวิชาในหลักสูตร / มาตรฐานการเรียนรู้

5.2.2 ทักษะในการแสวงหาความรู้ โดยสังเกตหรือพูดคุยกับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียน
ได้แสดงถึงความรอบรู้ ความเข้าใจ ความคิด การแก้ปัญหา วิธีปฏิบัติ ความมีเหตุผล มุมมอง
ความเฉียบคมทางความคิด

5.2.3 ผลการปฏิบัติงาน ได้แก่ การปฏิบัติงานอย่างถูกต้องตามขั้นตอนที่กำหนด
จากทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ

5.2.4 คุณธรรม จริยธรรม หรือคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน แต่ละ
บุคคลตามมาตรฐานและตัวชี้วัดด้านผู้เรียน

5.3 วัดผลและประเมินผลเมื่อใด การวัดผลและประเมินผลควรดำเนินการดังนี้

5.3.1 การประเมินความรู้และทักษะในแต่ละวิชา ควรกำหนดช่วงเวลาในการ
ประเมินดังนี้

1) วัดผลและประเมินก่อนเรียน ควรประเมินก่อนการเรียนรู้ความรู้ใหม่หรือ
จุดประสงค์การเรียนรู้ใหม่ ซึ่งควรประเมิน 2 ลักษณะ ดังนี้

(1) ประเมินความพร้อมของผู้เรียน เพื่อจะได้ทราบว่าผู้เรียนมีความรู้
ทักษะพื้นฐานมากน้อยเพียงใด

(2) ประเมินความรอบรู้ของผู้เรียน จะทำให้ทราบว่าผู้เรียนมีความรู้
ความสามารถอย่างไร จะได้จัดเสริมความรู้ทักษะเพิ่มเติม ตามความสามารถของผู้เรียนแต่ละบุคคล

2) วัดผลและประเมินระหว่างการเรียนการสอน ควรดำเนินการ 2 ลักษณะ
ดังนี้

(1) การประเมินความก้าวหน้าในการเรียน โดยวัดผลและประเมิน
ระหว่างที่มีการเรียนการสอนเพื่อให้ทราบว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ
และค่านิยมอันพึงประสงค์จากการร่วมกิจกรรมการเรียนการสอน เลือกกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนต่าง
ๆ หรือไม่ เพียงไร

(2) การประเมินเพื่อหาข้อบกพร่อง เพื่อแก้ไขในการที่ผู้เรียนไม่ประสบ
ผลสำเร็จในการเรียน

3) วัดผลและประเมินหลังสิ้นสุดการเรียนการสอน ควรดำเนินการดังนี้

(1) การประเมินเพื่อสรุปและตัดสินความรู้ความสามารถของผู้เรียน หลังสิ้นสุดการเรียนการสอน เพื่อตรวจสอบว่าผู้เรียนรู้ตามที่คาดหวังหรือไม่

(2) การประเมินหลังสิ้นสุดการเรียนการสอนในแต่ละช่วงชั้นตาม มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น

5.3.2 การประเมินคุณธรรม จริยธรรม หรือคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ควร ประเมินดังนี้

1) ประเมินทุกครั้งที่มีการเรียนการสอน โดยการวางแผนสังเกตผู้เรียนเป็น รายบุคคล เพื่อตรวจสอบว่าผู้เรียนมีข้อบกพร่องในเรื่องใด จะได้ให้ความช่วยเหลือปรับปรุงแก้ไข ทันที

2) ครูผู้สอนทุกคนประชุมร่วมกัน เพื่อสรุปผลการประเมินพฤติกรรมผู้เรียน ภาคเรียนละ 1 ครั้ง เพื่อรายงานผลพัฒนาการของผู้เรียนให้ผู้ปกครองทราบ

5.4 เครื่องมือวัดผลและประเมินผลการเรียน

เครื่องมือและวิธีมีหลากหลายรูปแบบ จึงควรพิจารณาเลือกนำมาใช้ให้สอดคล้อง เหมาะสมกับกระบวนการเรียนการสอนและกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน และควรใช้วิธีการ วัดผล หลาย ๆ วิธี เพื่อให้แน่ใจว่าการประเมินผลผู้เรียนมีความคลาดเคลื่อนน้อยที่สุด เครื่องมือ วัดผลและประเมินผลการเรียนรู้มีรายละเอียดดังแผนภูมิ

เครื่องมือวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้

ด้านความรู้ความคิด (พุทธิพิสัย)	ด้านคุณธรรมจริยธรรม (จิตพิสัย)	ด้านทักษะกระบวนการ (ทักษะพิสัย)
แบบทดสอบ แบบสังเกตพฤติกรรม แบบสัมภาษณ์ ฯลฯ	แบบสังเกตพฤติกรรม แบบวัดเจตคติ แบบทดสอบ แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ เพิ่มสะสมงาน ฯลฯ	แบบสังเกตพฤติกรรม แบบทดสอบภาคปฏิบัติ เพิ่มสะสมงาน แบบบันทึกพฤติกรรม ฯลฯ

ภาพที่ 5 แสดงเครื่องมือวัดผลและประเมินผล

(ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547, หน้า 132)

5.5 วัดผลและประเมินผลอย่างไร

วิธีการประเมินการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา คือ การประเมินตามสภาพจริง ลักษณะสำคัญของการประเมินตามสภาพจริงเป็นการใช้ข้อมูลอย่างหลากหลายเพื่อสรุปว่า ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ ทักษะ ความรู้สึกนึกคิดในเรื่องต่าง ๆ มากน้อยเพียงใด เป็นตามเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนดไว้หรือไม่ โยงใยเรื่องราว เหตุการณ์สภาพชีวิตจริงที่ผู้เรียนเป็นผู้ เป็นสิ่งเร้าสำคัญเพื่อให้ผู้เรียนได้ตอบสนอง โดยการแสดงออก (Performance) ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ การลงมือปฏิบัติงานหรือการผลิตชิ้นงาน ลักษณะสำคัญของการประเมินตามสภาพจริงมีดังนี้

5.5.1 งานที่นำมาประเมินควรเป็นงานที่มีความหมาย (Meaningful Taste) คือ งานที่สอดคล้องกับชีวิตจริงในชีวิตประจำวัน การที่ให้ผู้เรียนได้ทำงานโดยการประยุกต์ความรู้ที่เรียนมาใช้งานหรือแก้ปัญหาที่อยู่บนพื้นฐานของชีวิต

5.5.2 วิธีการที่ใช้ในการประเมินควรหลากหลายและควรประเมินรอบด้าน คือ ประเมินทั้งความรู้ ทักษะและคุณลักษณะนิสัย โดยใช้เครื่องมือที่เหมาะสมหลากหลาย ประเมินหลายครั้ง เน้นการประเมินจากการปฏิบัติ (Performance) มากกว่าความรู้ (Knowledge)

5.5.3 การประเมินผลควรกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาจนได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ การประเมินผลโดยให้ผู้เรียนปฏิบัติ จะทำให้ผู้เรียนเห็นผลงานของตนเองและมองเห็นข้อบกพร่องที่ควรแก้ไขปรับปรุงด้วยตนเอง ดังนั้น การประเมินตนเองจึงเป็นจุดเน้นที่สำคัญ สำหรับผู้เรียนที่ต้องกระทำเป็นประจำจนเป็นวิถีชีวิต

5.5.4 การประเมินผลเน้นการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดระดับสูง การประเมินวิธีนี้มุ่งให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติงานอย่างเป็นขั้นตอน ผลงานที่สร้างสรรค์ควรเป็นผลงานที่ผ่านกระบวนการการใช้ความคิดเชิงวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่าเพื่อหาทางเลือกที่เหมาะสมก่อนลงมือทำงาน

5.5.5 การประเมินเน้นการมีปฏิสัมพันธ์ทางบวก การประเมินต้องจัดบรรยากาศไม่ให้เป็นสิ่งสร้างเสริมความเครียดและความเบื่อหน่ายแก่ผู้เรียน ควรมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเห็นว่าการประเมินเป็นสิ่งที่มีความหมายต่อการนำผลการประเมินไปปรับปรุงและพัฒนาตนเอง

5.5.6 กำหนดผลงานและมาตรฐานงานให้ชัดเจน การกำหนดกรอบงานที่ให้ผู้เรียนปฏิบัติต้องมีความชัดเจน สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ของหลักสูตร หรือ สอดคล้องกับสภาพหรือคุณลักษณะอันพึงประสงค์

5.5.7 การประเมินเน้นการให้ผู้เรียนได้คิดใคร่ครวญสะท้อนความรู้สึเกี่ยวกับตนเองอย่างมีเหตุผลของตนเอง

5.5.8 การประเมินเน้นการกำหนดปัญหาที่สามารถถ่ายโอนไปสู่ชีวิตประจำวันเป็น สิ่งเร้าให้ผู้เรียนได้ตอบสนองปัญหาหรือสถานการณ์ที่ใช้ในการประเมิน ควรเป็นสถานการณ์ที่ เชื่อมโยงหรือสอดคล้องกับชีวิตประจำวันของผู้เรียน ทั้งในสถานศึกษาและที่บ้าน ดังนั้น ผู้ปกครองจึงต้องมีบทบาทสำคัญในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับชีวิตจริงที่บ้านของผู้เรียน

5.5.9 การประเมินต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง การประเมินสามารถทำได้ตลอดเวลา และทุกสถานการณ์ ทำให้มองเห็นความสามารถคุณลักษณะที่แท้จริง จุดแข็ง จุดอ่อน ของผู้เรียน

5.5.10 งานที่ใช้ประเมินควรเป็นงานที่ต้องใช้ความรู้ ความสามารถ และทักษะ ในเชิงบูรณาการความรู้

สรุปได้ว่า การประเมินตามสภาพจริง คือ การประเมินความคิด พฤติกรรม และ การปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนที่ครูผู้สอนและนักเรียนร่วมกันกำหนด ซึ่งมีการตอบสนองถึง จุดประสงค์การเรียนรู้ โดยการสังเกต สัมภาษณ์ การประเมินการปฏิบัติงาน การติดต่อสื่อสาร โดยตรงกับผู้เรียน และการประเมินจากผลงาน ฯลฯ กิจกรรมการเรียนการสอนนั้นเป็นสถานการณ์ ที่ครูผู้สอนและนักเรียนร่วมกันกำหนดจากสภาพจริง หรือจำลองให้ใกล้เคียงชีวิตจริงมากที่สุด และเน้นสถานการณ์ที่ซับซ้อน มีความหมายท้าทายให้ผู้เรียนต้องใช้ทักษะการคิดระดับสูงเพื่อ แก้ปัญหา รวมถึงการประเมินเพิ่มสะสมงานและการจัดทำโครงการ เพื่อตรวจสอบความสามารถ ของผู้เรียนในการใช้ทักษะเชิงบูรณาการความรู้

6. การประกันคุณภาพการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดให้มีระบบประกันคุณภาพ การศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ทุกระดับ โดยกำหนดรายละเอียดไว้ใน หมวด 6 มาตรฐาน และการประกันคุณภาพการศึกษา โดย ให้นำหน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้เป็นส่วน หนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยจัดทำรายงานเสนอต่อ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชนเป็นประจำทุกปี เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก โดยสำนักงานรับรอง คุณภาพและประเมินคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็นองค์กรมหาชน เพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของ สถานศึกษา โดยสถานศึกษาทุกแห่งจะต้องได้รับการประเมินอย่างน้อย 1 ครั้ง ในทุกระยะ 5 ปี ทั้งนี้ การประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรกสำหรับสถานศึกษาทุกแห่งจะต้องดำเนินการภายใน 6 ปี นับตั้งแต่วันที่พระราชบัญญัติมีผลบังคับใช้ คือ ภายในเดือนสิงหาคม 2548

6.1 ระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย

- 6.1.1 การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ
- 6.1.2 การพัฒนามาตรฐานการศึกษา
- 6.1.3 การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 6.1.4 การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 6.1.5 การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา
- 6.1.6 การประเมินคุณภาพการศึกษา
- 6.1.7 การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี
- 6.1.8 การผุดงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

6.2 หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

6.2.1 ให้สถานศึกษาจัดโครงการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

6.2.2 ให้สถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาให้มีอำนาจและหน้าที่ดังนี้

- 1) กำหนดแนวทางและวิธีดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา
- 2) กำกับ ติดตาม ให้ความเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
- 3) เสนอสถานศึกษาแต่งตั้งคณะบุคคลทำหน้าที่ตรวจสอบ ทบทวน และรายงานคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

6.2.3 ให้สถานศึกษาจัดระบบสารสนเทศที่มีข้อมูลอย่างเพียงพอต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

6.2.4 ให้สถานศึกษากำหนดมาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษาที่ครอบคลุมสาระการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสภาพผู้เรียน สถานศึกษา ท้องถิ่น และสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

6.2.5 ให้สถานศึกษาจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงหลักการและกรอบคลุมในเรื่องต่อไปนี้

- 1) เป็นแผนยุทธศาสตร์ที่ใช้ข้อมูลจากการวิเคราะห์สภาพ ปัญหา และ ความจำเป็นอย่างเป็นระบบและมีแผนปฏิบัติการประจำปีรองรับ
- 2) กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และสภาพความสำเร็จของการ พัฒนาได้อย่างต่อเนื่องชัดเจนและเป็นรูปธรรม
- 3) กำหนดวิธีดำเนินงานที่มีหลักวิชาหรือผลการวิจัยหรือข้อมูลเชิงประจักษ์ ที่อ้างอิงได้ ให้ครอบคลุมการพัฒนาด้านการจัดประสบการณ์เรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ การส่งเสริม การวัดและประเมินผล การพัฒนาบุคลากร และการบริหารจัดการ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนด ไว้
- 4) กำหนดแหล่งวิทยากรภายนอกที่ให้การสนับสนุนทางวิชาการ
- 5) กำหนดบทบาทหน้าที่ให้บุคลากรของสถานศึกษาทุกคนรวมทั้งผู้เรียน รับผิดชอบ และดำเนินงานตามที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 6) กำหนดบทบาทหน้าที่และแนวทางให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง และ บุคลากรในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน
- 7) กำหนดบทบาทการจัดงบประมาณและการใช้ทรัพยากรอย่างมี ประสิทธิภาพ

6.2.6 ให้สถานศึกษาดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา รวมทั้งมีการกำกับ ติดตาม การดำเนินงานให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง และบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

6.2.7 ให้คณะบุคคลตามข้อ 6.2.2 (3) ดำเนินการตรวจสอบทบทวน และ รายงานการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาสำหรับการตรวจสอบและ ทบทวนคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ให้ใช้วิธีการที่หลากหลายและเหมาะสม เช่น การสังเกตพฤติกรรมและกระบวนการทำงาน กระบวนการจัดการเรียนการสอน การสอบถาม การสัมภาษณ์ การพิจารณาหลักฐานร่องรอยการปฏิบัติงาน ตัวอย่างผลงาน และเพิ่มสะสมงาน ตลอดจนการใช้แบบสำรวจ แบบสอบถาม แบบทดสอบ และแบบวัดมาตรฐาน เป็นต้น

การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ให้ดำเนินการ อย่างต่อเนื่อง เพื่อนำผลไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ให้สถานศึกษาจัดให้ผู้เรียนทุกคนในระดับช่วงชั้นที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดได้รับการประเมินผลสัมฤทธิ์ในวิชาแกนหลัก และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้วยเครื่องมือ มาตรฐาน

6.3 การประเมินคุณภาพภายนอก

6.3.1 หลักการ

การประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศอย่างต่อเนื่อง อันจะนำไปสู่ความมีมาตรฐานทางการศึกษา และเป็นที่ยอมรับในระดับสากลต่อไป

การประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหลักการสำคัญ 5 ประการ คือ

- 1) เป็นการประเมินเพื่อมุ่งให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ไม่ได้มุ่งเน้นเรื่องการตัดสิน การจับผิด หรือการให้คะแนน – ให้โทษ
- 2) ยึดหลักความเที่ยงตรง เป็นธรรม โปร่งใส มีหลักฐานข้อมูลตามสภาพความเป็นจริง (Evidence - Base) และมีความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ (Accountability)
- 3) มุ่งสร้างความสมดุลระหว่างเสรีภาพทางการศึกษากับจุดมุ่งหมาย และหลักการศึกษาระดับชาติ โดยให้มีเอกภาพเชิงนโยบาย แต่ยังคงมีหลากหลายในทางปฏิบัติ ที่สถานศึกษาสามารถกำหนดเป้าหมายเฉพาะและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เต็มตามศักยภาพของสถานศึกษาและผู้เรียน
- 4) มุ่งเน้นในเรื่องการส่งเสริมและประสานงานในลักษณะกัลยาณมิตร มากกว่าการกำกับและควบคุม
- 5) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพและการพัฒนาการจัดการศึกษาจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

6.3.2 วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อตรวจสอบยืนยันสภาพจริงในการดำเนินงานของสถานศึกษาและประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ตามกรอบแนวทางและวิธีการที่สำนักงานกำหนด และสอดคล้องกับระบบการประกันคุณภาพของสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด
- 2) เพื่อให้ได้ข้อมูลซึ่งสะท้อนให้เห็นจุดเด่น – จุดด้อยของสถานศึกษา เสนอแนะแนวทางการแก้ไขและสาเหตุของปัญหา
- 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางปรับปรุง และพัฒนาคุณภาพการศึกษาแก่สถานศึกษา และหน่วยงานต้นสังกัด
- 4) เพื่อส่งเสริมให้สถานศึกษามีการพัฒนาคุณภาพ และประกันคุณภาพภายในอย่างต่อเนื่อง

5) เพื่อรายงานผลการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

6.3.3 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) สถานศึกษามีการพัฒนาสู่เกณฑ์มาตรฐานและพัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพอย่างต่อเนื่อง
- 2) เพิ่มความมั่นใจและคุ้มครองประโยชน์ ให้ผู้รับบริการทางการศึกษาว่าสถานศึกษาได้จัดการศึกษามุ่งสู่คุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีความสามารถ และมีความสุข เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม
- 3) สถานศึกษาและหน่วยงานที่กำกับดูแล เช่น คณะกรรมการสถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และชุมชนท้องถิ่น มีข้อมูลที่จะช่วยตัดสินใจในการวางแผนและดำเนินการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการและบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนด
- 4) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับนโยบายมีข้อมูลสำคัญในภาพรวมเกี่ยวกับคุณภาพ และมาตรฐานของสถานศึกษาทุกระดับทุกสังกัด เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดแนวนโยบายทางการศึกษาและการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 การบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานวิชาการ

พฤติกรรมกรรมการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากงานวิชาการในสถานศึกษาระดับประถมศึกษาจะมีประสิทธิภาพมากขึ้นเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับผู้บริหารสถานศึกษาที่จะนำหลักการบริหารมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องให้ความสนใจในการบริหารงานวิชาการ ซึ่งหน้าที่และความรับผิดชอบงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้ (พนัส หันนาคินทร์, 2524, หน้า 6)

1. งานเกี่ยวกับครูผู้สอน ได้แก่ การจัดทำการสอน จัดครูผู้สอนให้ทำหน้าที่ต่าง ๆ โดยคำนึงถึงความรู้ ความสามารถของครูผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องทำหน้าที่ปกครองครูผู้สอน สร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานของครูผู้สอนและพัฒนาครูผู้สอนให้มีความรู้ ความสามารถเชิงวิชาการและวิชาชีพ

2. งานเกี่ยวกับตัวนักเรียน ได้แก่ การจัดแบ่งกลุ่มนักเรียน โดยคำนึงถึงความรู้ ความสามารถ ความถนัดหรือความต้องการของนักเรียน ส่งเสริมนักเรียนในด้านวิชาการจัดบริการห้องสมุดและแหล่งความรู้ จัดสอนซ่อมเสริมหาทางช่วยเหลือนักเรียนที่เรียนช้าตรวจสอบและ

ควบคุมเวลาเรียนของนักเรียน ติดต่อกับผู้ปกครองนักเรียนเพื่อขอความร่วมมือในการแก้ปัญหา และส่งเสริมการเรียนของนักเรียน

3. งานด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้หลักสูตรและการประเมินผล ได้แก่ การจัดหาเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร เพื่อสะดวกแก่การค้นคว้าของครูผู้สอน เช่น หลักสูตรโครงการสอน คู่มือครู แบบเรียน แบบฝึกหัด หนังสือประกอบการสอน จัดหาวิทยากร ท้องถิ่น จัดทำและเก็บผลการเรียน และการออกไปสำคัญเกี่ยวกับผลการเรียนให้แก่ นักเรียน

4. งานเกี่ยวกับการจัดหาเครื่องมืออุปกรณ์การสอนและเทคโนโลยีทางการศึกษา ได้แก่ การจัดหาอุปกรณ์การสอน จัดหาเจ้าหน้าที่เพื่อให้บริการสื่อการสอน ส่งเสริมให้ครูผู้สอนใช้สื่อ การสอนในการจัดการศึกษาแก่นักเรียน สร้างมาตรฐานสำหรับเก็บรักษา และการนำสื่อการสอน ไปใช้ให้เกิดผลอย่างสูงสุด

5. งานเกี่ยวกับบุคลากรด้านการสอน เช่น จัดทำทะเบียนประวัติและระเบียบต่าง ๆ เกี่ยวกับครูผู้สอน

กิติมา ปรีดีดิถ (2532, หน้า 50- 51) ได้กำหนดบทบาทที่เป็นหลักในการบริหารงาน วิชาการ 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นวางแผนก่อนการดำเนินงาน ผู้บริหารสถานศึกษาต้องวางแผนงานวิชาการ โดย กำหนดนโยบายการปฏิบัติงาน การจัดระบบงาน การกำหนดวิธีการ จัดบุคลากร จัดโครงการและ แผนปฏิบัติงาน โดยให้คณะครูมีส่วนร่วมในการวางแผนด้วย

2. ขั้นการจัดดำเนินการ

2.1 งานเกี่ยวกับเนื้อหาวิชา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องควบคุมดูแลให้มีการจัดทำ แผนการสอน ในแต่ละวิชา เพื่อเป็นการนำหลักสูตรหรือแผนการสอนลงสู่การปฏิบัติการสอน

2.2 งานเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรทางด้านวิชาการ ได้แก่ การจัด โครงการสอนซ่อมเสริม การจัดชมรมหรือชุมนุมทางวิชาการ

2.3 งานเกี่ยวกับการบริหาร ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องส่งเสริมเกี่ยวกับการใช้สื่อ การสอนเพื่อช่วยเหลือครูผู้สอนในการจัดเตรียมสื่อการสอน และอุปกรณ์ต่าง ๆ มีการจัดรวบรวม เอกสารการสอน คู่มือครูเพื่อช่วยครูผู้สอนทำการสอน จัดห้องสมุดเพื่อเป็นแหล่งค้นคว้าของ ครูผู้สอนและนักเรียน

3. ขั้นตอนส่งเสริมและควบคุมงานด้านวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องติดตาม และควบคุมงานวิชาการให้ได้มาตรฐานโดย

3.1 กำหนดจุดมุ่งหมายและนโยบายงานวิชาการของสถานศึกษา

3.2 จัดและส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการทางวิชาการของสถานศึกษา จัดทำวารสารวิชาการของสถานศึกษา และจัดประชุมเกี่ยวกับการพัฒนาการทางวิชาการ

ฮันท์ และเพียซ (Hunt & Pierce, 1985, p 19) ให้ความเห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความรับผิดชอบทางวิชาการ ดังนี้

1. เป็นผู้นำในการพัฒนาโครงการการศึกษาของนักเรียนให้ทันต่อเหตุการณ์
2. พัฒนาครูผู้สอนเป็นครูของคณะครู
3. การวางแผนเกี่ยวกับอาคารเรียน เครื่องมือ และวัสดุต่าง ๆ ของสถานศึกษา
4. ส่งเสริมให้ครูผู้สอนและประชาชนร่วมกันวางแผนปฏิบัติงานในการพัฒนาสถานศึกษา
5. ส่งเสริมให้บุคลากรของสถานศึกษาและชุมชนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

2.4 ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

2.4.1 ตำแหน่ง

ตำแหน่ง เป็นองค์ประกอบพื้นฐานขององค์การที่สำคัญที่สุดซึ่งเป็นกลุ่มหน้าที่ความรับผิดชอบที่มอบหมายให้บุคคลปฏิบัติในองค์กรหนึ่ง ๆ อันประกอบด้วย ชื่อตำแหน่ง และหน้าที่ความรับผิดชอบ ตำแหน่งในสถานศึกษาจำแนกเป็น ผู้บริหารสถานศึกษากับครูผู้สอน ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่บริหาร มีลักษณะงานที่ต้องปฏิบัติและรับผิดชอบเกี่ยวกับ การวางแผน จัดระบบงาน สั่งการ ควบคุมดูแล และประเมินผลงานในด้านวิชาการ ชุกรการ กิจกรรมนักเรียน และปฏิบัติงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ส่วนครูผู้สอนซึ่งมีหน้าที่เป็นผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน การอบรม การปกครองดูแลนักเรียน จากการศึกษาบทบาทการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตามทัศนะของครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดตรัง ของอนงค์ เพชรรักษ์ (2544, หน้า 54) พบว่าโดยภาพรวมและองค์ประกอบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยผู้บริหารสถานศึกษา มีบทบาทการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนสูงกว่าครูผู้สอน

จึงพอสรุปได้ว่า ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษากับครูผู้สอน จะมีอิทธิพลและความสำคัญต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ผู้วิจัยจึงกำหนดตำแหน่งเป็นตัวแปรต้น ในการวิจัยเรื่องนี้

2.4.2 ขนาดสถานศึกษา

หมายถึง จำนวนนักเรียนซึ่งเป็นตัวกำหนดขนาดสถานศึกษา ตามเกณฑ์การแบ่งขนาดสถานศึกษาระดับประถมศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เพื่อการบริหารด้านคุณภาพการศึกษา จำแนกไว้ 3 ขนาด (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2538, หน้า 2) ดังนี้ สถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวนนักเรียน 1 - 120 คน สถานศึกษาขนาดกลาง จำนวนนักเรียน 121 - 300 คน สถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวนนักเรียน 301 คนขึ้นไป

ขนาดของสถานศึกษามีส่วนสำคัญที่จะทำให้การปฏิบัติงานภายในสถานศึกษานั้น ๆ ประสบความสำเร็จได้มากหรือน้อย เมื่อสถานศึกษามีขนาดใหญ่ กิจการของสถานศึกษาก็จะมีความซับซ้อนมากกว่าสถานศึกษาขนาดเล็ก ภิญโญ สาร (2526, หน้า 339) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษามีความยุ่งยากซับซ้อนเพียงใดขึ้นอยู่กับขนาดของสถานศึกษาถ้าเป็นสถานศึกษาขนาดใหญ่ การบริหารงานก็ค่อนข้างซับซ้อนเพราะมีจำนวนนักเรียนมาก ครูผู้สอนมาก บุคลากรอื่น ๆ ก็มาก เครื่องมือเครื่องใช้ในการอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้น การเงินก็ทวีการใช้จ่ายมาก พันธ์ หันนาคินทร์ (2529, หน้า 174) มีความเห็นว่าสถานศึกษาที่มีครูผู้สอนและนักเรียนจำนวนมาก ๆ งานก็ย่อมมากเป็นเงาตามตัว เพราะว่าสถานศึกษาเป็นหน่วยงานที่มีขนาดไม่เท่ากัน สถานศึกษาขนาดใหญ่ประเภทของงานจะมีมากกว่าสถานศึกษาขนาดเล็ก สถานศึกษาขนาดใหญ่มีทรัพยากรในการบริหารงานมาก ครูผู้สอนมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานจำนวนมากกว่า มีเงินงบประมาณและเงินนอกงบประมาณ ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่จำนวนมากกว่า

จากการวิจัยทางการศึกษา ในปัจจุบันได้ให้ความสำคัญกับขนาดสถานศึกษามาก เพราะ พบว่าดัชนีทางการศึกษาหลายตัวที่เกี่ยวข้องกับขนาดสถานศึกษา ดังนี้

บรรจบ ประสานศักดิ์ (2534, หน้า 180) ได้ศึกษา การปฏิบัติกิจกรรมนิเทศการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ พบว่าในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน แตกต่างกัน

วรศักดิ์ เต็กสงวน (2535, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความต้องการของผู้บริหารสถานศึกษาต่อบทบาทสมาคมผู้ปกครองและครูผู้สอนสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12 เปรียบเทียบความต้องการของผู้บริหารสถานศึกษาแยกตามทำเลที่ตั้งสถานศึกษา พบว่า ขนาดสถานศึกษาต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปได้ว่า ขนาดสถานศึกษาจะมีอิทธิพลและความสำคัญต่อการบริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดสถานศึกษาเป็นตัวแปรต้นในการวิจัยเรื่องนี้

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.5.1 งานวิจัยในประเทศ

ชวลีภรณ์ กอบกัยกิจ (2535, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการดำเนินงานวิชาการสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน เขตการศึกษา 6 พบว่า ปัญหาการดำเนินงานวิชาการสถานศึกษาระดับประถมศึกษา โดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยเรียงจากด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการนิเทศและพัฒนาบุคลากรทางการสอน

เฉลิมชัย อิ่มมาก (2539, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 วัดดูประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาเขตการศึกษา 6 จำนวน 363 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ค่าร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาส่วนใหญ่ปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาครบทั้ง 6 ด้าน คือ การทำแผนงานวิชาการ การบริหารงานวิชาการการพัฒนาและส่งเสริมทางด้านวิชาการ การจัดการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน งานทะเบียนและการประเมินผลงานทางวิชาการ ปัญหาในการปฏิบัติงานที่พบคือ ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผน สถานศึกษาขาดความพร้อมด้านอาคารสถานที่ บุคลากร วัสดุ อุปกรณ์ ครูบางคนไม่เปลี่ยนพฤติกรรมการสอน มีคลังข้อสอบไม่ครบทุกหมวด และปัญหาการนำผลการวิเคราะห์ไปปรับปรุงงานวิชาการ

วันเพ็ญ บุรีสูงเนิน (2542, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนางานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 12 พบว่า ปัญหาการบริหารงานวิชาการโดยรวมและเป็นรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการเรียนการสอน ด้านนิเทศการศึกษา ด้านวัดผลและประเมินผล

ประพันธ์ ปิยะสุข (2542, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากิ่งอำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง พบว่า ปัญหาการบริหารงานวิชาการโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลางและเมื่อจำแนกตามขนาดของสถานศึกษาโดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน

วจนา ดิเรกศิลป์ (2543, หน้า 65) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากิ่งอำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี พบว่า การบริหารงานวิชาการโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้าน พบว่าครูผู้สอน มีความเห็นต่อการบริหารงานวิชาการด้านหลักสูตรและด้านสื่อการเรียนการสอนในระดับปานกลาง ส่วนด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและด้านการวัดผลประเมินผล การสอนอยู่ในระดับมาก

เจริญชัย กิตติพิรเดช (2544, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ปัญหาการบริหารงานวิชาการโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้านพบว่า ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร อยู่ในระดับปานกลาง

ไทย วิบูลย์ธัญญ์ (2545, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี พบว่า ปัญหาการบริหารงานวิชาการ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการบริหารหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับปานกลาง

ธวัช วงกลม (2545, หน้า บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการนิเทศภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสนามชัยเขต พบว่า มีปัญหาการนิเทศภายในอยู่ในระดับปานกลาง

ประวิทย์ นุรณโกศล (2545, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ตามความคิดเห็นของครูปฏิบัติการสอน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร อยู่ในระดับปานกลาง

สมโภชน์ ฉลาดคิด (2546, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี พบว่า ด้านการจัดสรรงบประมาณการวิจัยในชั้นเรียน โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับปานกลาง

วิสิทธิ์ ปัดกันภัย (2546, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองระยอง พบว่า ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการโดยรวมและรายด้าน มีปัญหาในระดับปานกลาง

สมเกียรติ ทองแดง (2548, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง
2. เปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการประกันคุณภาพการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$)
3. เปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี จำแนกตามประสบการณ์การปฏิบัติงาน โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

เชสเตอร์ (Chester, 1965, p 226) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารการศึกษาทั่วประเทศสหรัฐอเมริกาพบว่า พฤติกรรมที่ทำให้การบริหารงานวิชาการมีประสิทธิภาพสูง เนื่องจากการส่งเสริมให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการอบรม สาธิตการสอนเพื่อให้ครูผู้สอนคุ้นเคยกับวิธีสอนแบบต่าง ๆ จัดอภิปรายปัญหาการปรับปรุงการสอน จัดโครงการให้ครูผู้สอนในสถานศึกษาสับเปลี่ยนเวียนชั้นเรียนและสังเกตการสอน จัดวิทยากรมาช่วยในการประชุมปฏิบัติและการประชุมเกี่ยวกับปัญหาการสอน ให้ครูผู้สอนมีเวลาสำหรับการสอนมากขึ้น ให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการเลือกโสตทัศนศึกษา วัสดุอุปกรณ์การสอน จัดให้มีการอบรมความรู้เกี่ยวกับวิชาการศึกษาเพิ่มเติมแก่ครูผู้สอน ส่งเสริมให้ครูผู้สอนอ่านหนังสือหรือบทความเกี่ยวกับวิชาครูเพื่อปรับปรุงเทคนิคการสอน

แอกที (Agthe, 1979, p 65) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการรับรู้บทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในงานวิชาการ ผลจากการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนยอมรับว่างานปรับปรุงการเรียนการสอนต้องทำเป็นคณะโดยให้ทุกคนมีความรับผิดชอบร่วมกัน ผู้บริหารสถานศึกษา ทำหน้าที่บริหารงานอื่น ๆ มากเกินไป ควรให้ความสำคัญในการนิเทศการศึกษาให้มากขึ้น ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นว่าโครงการสอนของอำเภอมีอิทธิพลต่อการใช้หลักสูตร ในสถานศึกษา นวัตกรรมและเทคโนโลยีมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาจากผู้สั่งการมาเป็นผู้ประสานงาน และมีการทำงานเป็นหมู่คณะมากยิ่งขึ้น

แมททอกซ์ (Mattox, 1978, pp 2490-A) ได้ศึกษาเรื่องความต้องการในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาในรัฐอินลิโนยล์ ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า ความต้องการที่อยู่ในระดับสูงของผู้บริหารสถานศึกษา คือความต้องการที่จะมีความสามารถที่จะปฏิบัติงานเกี่ยวกับการนิเทศและการประเมินผล ต้องการปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการพัฒนาหลักสูตร ผู้บริหารสถานศึกษามีความต้องการที่จะเข้ามารับการศึกษเพิ่มเติมความรู้ในบางวิชาจากวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัย

จากงานวิจัยต่างประเทศดังกล่าวสรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้นำทางวิชาการ ต้องให้เวลาในการบริหารงานวิชาการให้มาก และส่งเสริมให้ครูผู้สอนทุกคนมีส่วนร่วมในการปรับปรุงการเรียนการสอน มีการเพิ่มความรู้ทางวิชาการแก่ครูผู้สอนเพื่อปรับปรุงเทคนิคการสอน

2.6 สรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย

จากแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงสรุปกรอบการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.6.1 หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร หมายถึง การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเพิ่มเติมจากหลักสูตรแกนกลาง และปรับ โครงสร้างแต่ละสาระการเรียนรู้ให้เหมาะสมในแต่ละช่วงชั้นตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545

2.6.2 การวิจัยในชั้นเรียน หมายถึง การทำงานอย่างเป็นระบบของครูผู้สอนในการหาคำตอบเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนแต่ละคน และคิดหาวิธีการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพมากขึ้น

2.6.3 การจัดการเรียนการสอน หมายถึง แนวการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม จริยธรรม กระบวนการเรียนรู้ และการบูรณาการ

2.6.4 การนิเทศภายใน หมายถึง กระบวนการที่ผู้นิเทศในสถานศึกษา ใช้ภาวะผู้นำทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ ประสานงานและใช้ศักยภาพในการทำงานอย่างเต็มที่

2.6.5 การวัดผลประเมินผลการศึกษา หมายถึง การปฏิบัติที่เกี่ยวกับการวัดผล ประเมินผล และการติดตามผลการเรียนรู้ตามระเบียบว่าด้วยการวัดผล ประเมินผลของสถานศึกษา

2.6.6 การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การพัฒนาปรับปรุงสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานทั้งด้านผู้บริหารสถานศึกษา ด้านครูผู้สอน และด้านผู้เรียนให้พร้อมรับการประเมินภายนอก